

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ КИЇВСЬКИХ ВУЛИЦЬ:
ЛІНГВОСОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «бакалавр»

студентки IV курсу

галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,

спеціальності 035 «Філологія»,

спеціалізації 035.01 «Українська мова

і література», ОПП «Українська і англійська

мови: переклад та редагування»

Аліни КОНДРАТЮК

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри української мови

та прикладної лінгвістики

Вікторія КОЛОМІЙЦЕВА

«Допущено до захисту»

Протокол № 11 засідання кафедри

української мови та прикладної лінгвістики

ННІФ від 01.06.2023

Завідувач кафедри _____ **Сергій РІЗНИК**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ТОПОНІМІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ.....	7
1.1. Етнолінгвістичний вимір географічних назв.....	7
1.2. Соціально-концептуальний простір топоніміки.....	13
Висновки до розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ ТОПОНІМІКОН КИЄВА.....	20
2.1. Ренеймінг топонімів Києва.....	20
2.1.1. Соціолінгвістичні чинники перейменування київських вулиць: фактологія, стратегії, перспективи.....	22
2.1.2. Класифікація нових топонімів Києва.....	25
2.1.3. Орфографічні особливості назв вулиць згідно із правописом 2019 року...	46
2.2. Історико-мовознавчі особливості перейменування київських вулиць.....	49
Висновки до розділу 2.....	52
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	58

ВСТУП

У світі інформаційного впливу лінгвістика як наука не обмежується дослідженням власне мовних фактів, відірваних від загального контексту. Вона поглиблює свою теорію знаннями з інших гуманітарних дисциплін. Серед наук, що допомагають акумулювати нові погляди на лінгвістику можемо назвати, зокрема, географію, історію, етнографію, філософію, політологію тощо. Завдяки такому симбіозу в лексиці розвинулися топоніми, що використовуються задля називання різних географічних об'єктів.

Топоніміку як розділ ономастики можна вважати самостійною системою лексичних одиниць, за допомогою якої репрезентуються світоглядні уявлення носіїв певної мови про довколишнє середовище, що набуває все виразнішого соціального маркування. Вивчаючи топоніми, науковці переважно зосереджуються на етимологічних і семантичних аспектах, позаяк географічні назви є насамперед мовними одиницями. Однак сучасна лінгвістика виявляє масштабний потенціал різних напрямів мовних досліджень, а тому з'являються підстави й топонімійні назви розглянути в соціально-психологічній перспективі. У такому ракурсі досліджень топонім може обертатися на призму для усвідомлення мовної ідентичності й самопізнання. Називаючи певним чином об'єкти довколишнього світу, носії мови реалізують свої когнітивні й життєво-практичні потреби, а самі ці назви можуть ставати цікавим об'єктом лінгвокультурологічного вивчення.

У сучасному світі однією з головних функцій географічних назв є їхня здатність формування соціально-політичне середовище. Найменування місцевості — це істотна частина загальної картини світу мовця, а тому так важливо для нації-носія мови власні назви наділити цінним у концептуально-ідейному плані змістом. Саме тому гостро постає питання ренеймінгу топонімів, що містять у собі коди не просто колоніального минулого, а політично марковані механізми впливу загарбників на поневолену свідомість. Перейменування власних назв урбанічного простору є засобом усвідомленого формування

колективної пам'яті, пропрацювання колоніальних травм, конструювання нової ідентичності. Загида тоталітарно-імперського простору в різних його виявах для постколоніального суспільства є не лише основною умовою, щоб почати процес ментальної трансформації суспільства, але й впливовим засобом повернути втрачений національний зв'язок, культурно-національну причетність громадян. Ренеймінг топонімів столиці держави має стратегічне значення, позаяк Київ є важливим культурно-політичним центром.

Загалом ми проаналізували 453 одиниці, здійснили їхню класифікацію, та висловили прогностичні міркування щодо того, як ренеймінг вулиць може позитивно вплинути на культурно-національний імідж столиці і навіть на мовно-культурну картину світу громадян.

Актуальність бакалаврської роботи зумовлена потребою системного дослідження й висвітлення лінгвосоціальних умов, чинників та особливостей функціонування онімної лексики (і назв вулиць зокрема), яка апріорі є знаковою в житті суспільства, адже покликана самим фактом існування виокремлювати названі онімами об'єкти серед інших звичайних, або апелювативів. Назви вулиць – це, по суті, простір щоденного існування й пересування громадян, жива карта цього простору. Вона може й повинна стати чинником формування позитивної мовної свідомості громадян. Інтерес до явищ ренеймінгу пов'язаний із потребою системного вивчення мови як феномена людської культури, що репрезентується у власних назвах, зокрема топонімах. Нині це продуктивний шлях осмислення картини світу українців у таку відповідальну перехідну добу. Ця мовна картина світу виявляє динамічні ознаки завдяки ренеймінгу топонімів зокрема.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається комплексним аналізом перейменованих назв київських вулиць у соціолінгвістичному контексті. Здійснено спробу класифікації нових годонімів Києва, які з'явилися упродовж 2014 – 2023 років завдяки активному переосмисленню українцями своєї національної ідентичності, відкидаючи колоніальне минуле. Охарактеризовано нові топоніми Києва згідно з орфографічними нормами правопису 2019 року.

Ступінь дослідження теми. Вивчення топонімів у різний час ми подибуємо в працях українських і іноземних дослідників, таких як: І. Желізняк, Є. Музя, Т. Беценко, В. Лучик, Г. Мацюк, Н. Кудрявцева, М. Гоманюк, О. Данилюк, Т. Врублевська, Л. Герман, О. Проць, О. Галай, Я. Янчишина, Ю. Фернос, Дж. Р. Стюарт, Б. Хеллеланд, М. Азарьягу, А. Пінчевський, Е. Торговник, Т. Тіхелаар і ін.

Мета роботи — здійснити комплексний аналіз топонімів вулиць Києва, що з'явилися впродовж 2014 – 2023 років, у соціолінгвістичному контексті.

Мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- охарактеризувати специфіку топоніміки як розділу ономастики;
- розкрити етнопсихолінгвістичний аспект географічних назв;
- визначити соціально-концептуальну своєрідність топонімів в українській мові;
- з'ясувати соціолінгвістичні чинники перейменувань вулиць Києва;
- проаналізувати годоніми, що з'явилися в Києві внаслідок перейменувань.

Об'єктом дослідження є лексика на позначення географічних назв, що побутує в Києві внаслідок перейменування вулиць упродовж 2014 – 2023 років.

Предметом наукового аналізу є соціолінгвістичні та орфографічні особливості годонімів Києва.

Методи. Основним методом курсової роботи є *описовий*, який використали для виокремлення та систематизації лексичних одиниць. Додатково ми послуговуємося *психолінгвістичним* (і *етнопсихолінгвістичним* як його відгалуженням) методом для характеристики взаємозв'язків української мови зі специфікою національного світогляду. А також залучаємо *метод моделювання концепту* для ілюстрування ідейної основи топонімів. Продуктивним виявився й *метод соціолінгвістичного аналізу*, за допомогою якого ми здійснили спробу встановити зв'язок між наявними суспільно-політичних трансформаціями й динамічними характеристиками мовної картини світу.

Структура. Відповідно до мети і завдань робота складається зі вступу, двох розділів (Розділ 1. Місце топонімів у сучасній українській літературній мові; Розділ 2. Сучасний топонімікон Києва), висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

МІСЦЕ ТОПОНІМІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

1.1. Етнолінгвістичний вимір географічних назв

Власні назви є окремою частиною лексики. Вони завдяки своїй ідейно-концептуальній спрямованості допомагають реалізувати різні світоглядні позиції мовців. Їх вважають своєрідною призмою, за допомогою якої мовознавці можуть побачити неочевидні й навіть приховані коди мови певного етносу. Власні назви, або оніми, характеризуються суттєвим семантично-стилістичним ресурсом, який спроможний жити ментальність соціуму, особливо в такий складний історико-політичний період, як нині.

Власні назви або оніми мають дискурсивну природу, як і будь-який інший пласт лексики, на що впливають різноманітні чинники. Серед таких екстралінгвальних факторів можна виокремити соціально-політичний контекст, культурно-етнографічні особливості мови, історичний розвиток суспільства. Натомість до інтерлінгвальних чинників належать усі ті, що підносяться до чіткої знакової системи, врегульованої своїми законами, якою є мова.

Таку дихотомійну особливість онімів можна спостерегти, звернувшись до самого визначення ономастики: «розділ мовознавства, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження. [...] їх вивчення дозволяє істотно відновлювати факти історії мови та історії народу (наприклад, визначати прабатьківщину груп споріднених мов, з'ясовувати давні межі поширення мов чи окремих мовних явищ), досліджувати процеси номінації та її різновиди, аналізувати функції, навантаження власних назв тощо. Матеріали ономастики використовують різні науки (історія, археологія, етнографія, географія та ін.)» [41, с. 437 - 438]. Одним із об'єктів дослідження цього розділу лінгвістики є й топоніміка.

У лінгвістичній науці існує кілька методів щодо вивчення топоніміки, кожен з котрих бере за основу якусь одну з характерних рис цих мовних одиниць. Так, Є. Музя, досліджуючи найпоширеніші нині підходи до вивчення топонімів, виокремлює такі: етимологічний, історичний, формантний і типологічний, наголошуючи на загальній їхній взаємодоповнюючій природі [22, с. 216]. Примітним є тісний взаємозв'язок притаманний методам, що зосереджують свою увагу на генезі топонімів, їхній конотаційній сфері, а також культурно-історичному тлі, прихованому в етимології слова. Причём кожному з них властивий погляд на топоніміку як цілісну лексичну структуру.

Лінгвістичний підхід зосереджує увагу на описі топонімів: їхній семантиці, притаманних їм рисах, на основі яких формується визначення поняття «топонім», відмінність топонімів від будь-яких інших онімів, що сукупно дає змогу виділити їх у окрему лексичну групу, систематизуючи теоретичні знання зі сфери інтерлінгвальних факторів.

Дефініція топонімів розгортається в соціокультурному, історико-географічному напрямках. Оскільки в енциклопедії «Українська мова» подибуємо таке визначення топоніма: «власна назва будь-якого географічного об'єкта. [...] Специфіка топонімів полягає у тому, що вони несуть інформацію значно ширшу за лінгвістичну, дозволяють заповнювати прогалини в етногенетичних дослідженнях. Висновки, одержані на підставі аналізу архаїчних географічних назв, відіграють вагому роль у розв'язанні, зокрема, найскладнішої проблеми сучасного слов'янознавства — окресленні прабатьківщини слов'ян. Широке позамовне тло топонімів має історичний, географічний, етнографічний та ін. аспекти» [41, с. 690]. Тобто можна стверджувати, що топоніміка має міждисциплінарний характер, що дає змогу розглянути географічні назви, залучаючи різні погляди щодо їхнього функціонування в українській мові.

Примітно, що серед особливостей географічних назв є те, що у своїй конотації такі слова можуть описувати властивості ландшафту, приналежність до певних персоналій, фіксацію на етнографічних характеристиках і ін. у тісній залежності з розвитком мови. Причина полягає в тому, що з моменту закріплення

топоніма в мові можна простежити фонетичні зміни, що відбулися, а також саме дослідження т-ів допомагає проникнути в опанування навіть таких тонких релігійних змін, що відбувалися в певному топосі (місцевості), як навернення до християнства. Також можна за їхньою допомогою отримати фольклорні дані, інформацію про інституційне положення та соціальні умови, що домінували на певній ділянці. Є рідковживані особисті імена, отож лінгвістичну інформацію, про такі імена, не згадувані навіть у документах, можна дістати також завдяки вивченню топоніміки [56].

Оскільки власні назви використовують для позначення певних географічних об'єктів, то й поділяються топоніми на види, залежно від того, що саме йменують. А тому в «Етимологічному словнику топонімів України» подибуємо, зокрема, такі оніми: гелонім («власна назва болота, мочара, торфища і т. ін.»), гідронім («власна назва водного об'єкта»), дрімонім («власна назва лісових, кущових, садово-паркових насаджень»), інсулонім («власна назва острова, півострова, морської коси»), лімнонім («власна назва непроточної води (озера, ставу, лиману тощо)»), макрооронім («власна назва великого гірського масиву»), макротопонім («власна назва великого географічного об'єкта»), мікротопонім («власна назва незначного географічного об'єкта в межах населеного пункту (кутка села, поля, посадки, сажалки і т. ін.)»), ойконім («власна назва населеного пункту»), оронім («власна назва об'єкта позитивного чи негативного рельєфу (гори, хребта, горба, западини, заглиблення на суші тощо)»), пелагонім («власна назва моря»), урбанонім («власна назва внутрішньоміського об'єкта»), хоронім («власна назва території (країни, району, області, історико-етнографічної території тощо)») [18, с. 12].

Проте варто зазначити, що світова лінгвістика не обмежується класифікацією топонімів винятково за видами географічних об'єктів, які вони називають, хоча це, безперечно, найпоширеніший поділ. Так у праці «Names on the globe» («Назви на глобусі») американського історика-топоніміста Дж. Р. Стюарта топоніми класифікуються також за такими ознаками: територія (досліджуються географічні назви певного міста, регіону, країни тощо),

хронологія (беруться до уваги оніми, що були зафіксовані в історичних або літературних джерелах у конкретну історичну епоху), етимологія (систематизуються власні назви за джерелом походження слова), культурні особливості (увага вчених зосереджується на вивченні топонімів у зв'язку з певними світоглядними явищами чи процесами). Дослідник також пише про існування такої систематизації як мова, з якої походить онім. Цей підхід цінний для відновлення етнографічних першоджерел, розуміння історичних міграційних процесів, встановлення генезису мови корінного населення і ін. [54, с. 85-86]. Також Дж. Р. Стюарт пропонує власну класифікацію географічних назв, яка пов'язана не тільки з розвитком суспільних процесів, а й мовленево-мисленевих процесів: від описових та асоціативних назв до тих, що пов'язані з історичними подіями та розвитком промисловости. Тому американський історик-топоніміст зазначає: «Описові, асоціативні та назви на честь певних історичних подій зустрічаються серед примітивних народів, отже, ми маємо повірити, що з найдавніших часів. Присвійні назви з'являються з уявлення про приватну власність на землю. Пам'ятні (тобто ті, які закріплюють у собі згадку про подію чи персоналію — уточнення наше) назви виникають серед народів, які розвинули певне почуття ідентичної приналежності та мають свою окремішню історію. Крім того, хвалебні назви виникають лише у тих, хто має самосвідомість, людей, зацікавлених у майбутньому» [54, с. 87-88]. Запропонована класифікація фактично відтворює мовний прогрес етносу, його становлення в динаміці.

Топонім можна назвати унікальною лексичною одиницею, позаяк географічні назви є комплексом матеріального й метафоричного, символічного та суб'єктивного. Вони окреслюють сприйняття людьми навколишньої дійсності, мовних назв у зв'язку з добре знаним зазвичай референтом, пам'ятування про який є культурно і національно доцільним, корисним. Зрештою оніми відображають певну грань у складній системі пізнання. У норвезького лінгвіста Б. Хеллеланда подибуємо таке твердження: «Термін «ландшафт» також часто використовується для опису фізичного оточення

людини. Відношення між людьми та ландшафтом були й залишаються провідною темою для досліджень. [...] Ландшафтну ідентичність (у моєму контексті) можна окреслити як «єдність між особою та ландшафтом, яку відчують люди за певних обставинах». Я би стверджував, що ландшафтна ідентичність людини (або ідентичність місця) зміцнюється, якщо вона знає топоніми місцевости або принаймні деякі з них» [48, с. 108]. Іншими словами, мовознавець не просто наголошує на психологічному зв'язку людини з місцевістю, що закріплюється завдяки називанню її, а й виводить окремий термін — ландшафтна ідентичність. Під цим поняттям ми розуміємо не тільки особливу систему емоцій, що з'являються в людини, у зв'язку з географічними об'єктами, а й появу у свідомості людини окремого зв'язку з власними назвами.

Окреслюючи дефініцію топонімів, Т. Беценко порівнює їх появу з народною творчістю, а тому дослідження номінації географічних назв «дозволяє простежити становлення тих чи інших мовних закономірностей різного порядку (семантичних, фонетичних, словотвірних), а відповідно — дає можливість зробити ще один крок у вивченні нашого національного світогляду, провести типологічні паралелі з мовною ментальністю інших народів» [1, с. 4]. Можна стверджувати, що топоніми пов'язані також із такою суспільствознавчою наукою як етнографія.

Таким чином топоніми можна вважати джерелом для дослідження людської ідентичности в тісному зв'язку її психологічних фіксацій на важливих для неї з певних причин географічних місцях. Водночас такі оніми репрезентують культурні особливості етносів, містять у собі картину світу, притаманну носіям мови. Окреслені чинники дають змогу розглядати топоніміку й у контексті етнопсихолінгвістики. Позаяк географічні назви є призмою уявлень мовців-представників певного етносу про світ. Це твердження акумулює С. Куранова, характеризує мову як ретранслятор культури: «Кожний носій мови водночас є носієм культури, тому мовні знаки можуть виконувати функцію знаків культури, у такий спосіб представляючи її основні установки. Культурна картина світу є тим багатшою, чим багатша мовна система. У мові реалізується,

вербалізується і зберігається культурна картина світу» [17, с. 106-107]. Саме тому топоніми можна вважати компонентом ідентичности, що містить у собі закодовані значення, цінні для національного самоусвідомлення носіїв мови.

Отже, топоніміка є галуззю ономастики, яка характеризується своїм зв'язком лінгвістичного компоненту з географією, історією, філософією, антропологією, психологією, етнографією та іншими дисциплінами. А тому топоніми як лексичні одиниці є цінним джерелом інформації про носіїв мови та їхні уявлення про навколишню дійсність. В українській мовознавчій науці переважає класифікація цих власних назв за видом географічних об'єктів, які вони іменують, проте нами було визначено, що у світовій лінгвістиці існують і інші уявлення про систематизацію географічних назв.

1.2. Соціально-концептуальний простір топоніміки

У сучасній гуманітарній науці утвердилась думка про важливе місце мови в розвитку людства, про можливість співвіднесення завдань мовознавства з аналізом соціуму. Останнім часом особливу увагу приділяють такій галузі як когнітивна лінгвістика, що становить точку перетину філології, психології та філософії. Лінгвісти змістили дослідження з мовних одиниць на мовну особистість, тобто саму людину як суб'єкт пізнання. Отож увагу мовознавців сконцентровано на ментальних і мовних процесах у їхній онтологічній єдності. У мовних явищах виявляють і аналізують когнітивний досвід, що є вербалізованим (закріпленим за двосторонньою мовною одиницею) відбиттям чуттєвих і раціональних переживань, низки подій, вражень, закономірностей, що реалізуються в мовленні окремого індивіда, соціуму чи етносу. Так В. Жайворонок наголошує: «Пізнаючи і членуючи навколишній світ, людина не лише називає (іменує) окремі його реалії, а й осмислює їх у слові, тому постає потреба говорити не просто про слова, а про мовні одиниці — культурні (етнокультурні) концепти» [13, с. 26].

Із погляду ідейно-концептуального географічні назви містять у своїй основі закодовану характеристику пізнання людьми дійсності, яка відбувається за допомогою мови. Тобто можна топоніми, як і будь-які інші оніми, розглянути через призму когнітивної лінгвістики. Оскільки лексичні одиниці фіксують явища позамовної дійсності та формують поняття про світ у свідомості носіїв мови, що послуговуються тими чи тими географічними назвами.

Концепт — це одиниця знання, спосіб пізнання й збереження знань і досвіду, що лінгвістично визначається на рівні елементарних смислів (номенів) у проєкції на окремий фрагмент світу крізь призму культури народу. Українська мовознавиця О. Селіванова пише, що концепт — це «інформаційна структура свідомості, різносубстантна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого»

[36, с. 265]. Топоніми ж беззаперечно містять концептуальну основу, позаяк репрезентують певну картину світу.

Топоніми, з погляду когнітивної лінгвістики, містять у собі й відтворюють світоглядні ідеї, які, за визначенням М. Кочергана, за допомогою проведення процесів концептуалізації та категоризації співвідносять концептуальну систему з мовною [16, с. 148]. Іншими словами, географічні назви становлять вербалізований смисл, пов'язаний із філософією, історією та культурою мовців. При цьому не останнє місце тут посідають дослідження й механізмів мислення, що допомагають не тільки утворювати нові топонімічні одиниці, а й осмислювати вже існуючі, продукувати певні всім асоціації задля постання того, що Б. Хеллеланд окреслив ландшафтною ідентичністю.

Взаємозв'язку когнітивної лінгвістики та ономастики віддає належне й Т. Врублевська: «Топоніми, які відіграють важливу роль у культурно-історичному плані держави, регіону, набувають статусу культурних концептів. [...] Підкреслимо, що історичний час та подія не мислимі без території їхньої локалізації, а географічний простір завжди повен життя, тому простір — час — подія — взаємопов'язані та взаємозалежні елементи аналізу топонімічних концептів» [10, с. 55]. А тому географічні назви виконують функції локалізації та об'єктивування дійсності, в якій закодовані різні смисли.

Географічні назви — своєрідний спосіб фіксації ідей. За їхньою допомогою в просторі засобами мови закріплюються важливі для нації-носія цієї мови, культури та політики наративи. Позаяк власні назви, що побутують у навколишньому середовищі, мимоволі формують у колективній свідомості певну закодовану картину світу. Це потрібно з різних причин. Серед них можна виокремити — збереження колективної пам'яті та цінностей, за допомогою дихотомічного окреслення «свого» й протиставлення йому сформованого «чужого/ іншого».

Ізраїльський дослідник ландшафтної семіотики М. Азарьягу зазначає: «Використання назв вулиць для пам'ятних цілей сприяє перетворенню міського середовища у віртуальне політичне доквілля [...] Крім того, пам'ятні назви

вулиць і їх офіційно встановлені значення, зокрема, дієвими інструментами для обґрунтування правлячого соціально-політичного порядку та його особливої «теорії світу» у міському пейзажі» [47, с. 311-312]. На прикладі годонімів, про які пише вчений, стає зрозумілим, що мова може бути інструментом для формування потрібної картини світу. Фактично, люди, що послуговуються власними назвами, є ретрансляторами певного концепту. Сенси, заковані в географічних назв, відповідають не лише етнографічним філософським уявленням носіїв мови, а й соціально-політичній дійсності.

Також М. Азарьягу наголошує, що топоніми є історичною пам'яттю, а отже, географічні назви та їхнє тлумачення повністю залежить від політичного режиму, що використовує історію для утвердження своєї влади. Це тому, що історичне минуле, зафіксоване засобами мови, є основою існування національної ідентичності, соціальної єдності та майбутнього держави. На думку вченого, топоніми «поєднують історію та географію і занурюються в минуле, яке вони ознаменовують, разом із звичайним середовищем людського існування. Вбудовані в мову, вони є активними учасниками конструювання та сприйняття соціальної дійсності» [46, с. 481]. Так можна стверджувати, що чи не головною функцією в соціальному вимірі географічних назв є генерування інфраструктури збереження значимої для конкретного соціуму, що населяє певну територію, інформації. Вона пов'язана як зі сферою історичного, так і з соціально-політичною дійсністю.

А. Пінчевський і Е. Торговник, інші ізраїльські дослідники соціополітичної ролі географічних назв, вважають, що зі семіотичного погляду топоніми, зокрема й годоніми, є просторовим текстом, що репрезентує політичний, соціальний і культурний клімат. Також науковці ототожнюють географічні назви зі складовими колективної пам'яті і водночас із чинниками, що підтримують її. А тому вони пишуть: «Із семіотичного погляду назви вулиць є засобами, за допомогою яких міський простір канонізується, робить звичайне піднесенням і навпаки в діалектичній манері. Із погляду герменевтики теж простежується дихотомія: на першому та прозаїчному рівні це дрібномасштабний опис міста;

однак на другому, трансцендентному рівні, його можна розглядати як ідеологічний просторовий текст, змонтований на міському просторі. Крім того [...] цей текст демонструє «закостенілий» стан постійно мінливого зародження та відтворення колективної пам'яті» [53, с. 368].

Підкреслює вагомое значення топонімів у соціально-концептуальному просторі й українська мовознавиця Т. Беценко, зазначаючи: «Географічні назви — явище насамперед суспільне. Вони не могли з'явитися самі по собі. Навіть якщо назви вказують на ознаки об'єкта, то відбір цих ознак зумовлений тільки інтересами суспільства» [1, с. 5]. Топоніми залишаються своєрідним механізмом, проміжною комунікаційною системою, що об'єднує мову й соціально-політичну організацію людей. Позаяк мова тісно пов'язана з культурним тлом як емпіричною дійсністю, знань і світосприйняття, які разом розкривають функціональний процес називання місць, пов'язуючи їх із соціокультурним контекстом певної спільноти [50, с. 401-402].

На думку науковців, дослідження топонімії дає уявлення не тільки про розвиток мови, але й про становлення націй, оскільки за своєю специфікою топоніми в доступній для всіх формі містять інформацію помітно ширшу за власне лінгвістичну — вони реально заповнюють помітні прогалини в етногенетичних дослідженнях [41, с. 690]. Так, наприклад, можна за допомогою вивчення географічних назв простежити, хто саме населяв певну територію і хто її загарбав. Причём цікавий той факт, що завойовники першочергово змінюють топоніми, які надавали корінні народи, на їм (агресорам) потрібні номінації в політико-ідеологічному аспекті. Це ще раз доводить значимість географічних назв для вибудови людської ідентичности.

Нідерландський вчений Т. Тіхелаар, досліджуючи топоніми, що побутували в сибірських ненецьких мовах, звернув увагу на російську загарбницьку мовну політику. Він зауважив, що через швидке перейменування міського простору відбулося витіснення корінного народу з його земель у першу чергу через присвоєння нових, ідеологічно маркованих, назв. Це в подальшому зумовило повне стирання ненців як носіїв мови, а разом і картини світу, що

вона репрезентувала. Це і є знищення, так званої, ландшафтної ідентичності. Також Т. Тіхелаар зазначає: «При оцінці зв'язку між кількістю носіїв мови та важливістю мови з топонімічного погляду слід враховувати ще два моменти. Один стосується рівня географічної (або регіональної) прив'язаності мови, інший — «історичних прав», якими користуються носії мови на землю, де вони оселилися» [55, с. 4]. Тобто можна сказати, що топоніми зберігаються попри витіснення однієї мови іншою на певних територіях. Вони мають здатність передаватися від носіїв мови корінних народів до носіїв мови завойовників, фіксуючи в собі історію тих, кого іншими засобами було витіснено.

Отже, топоніми можна вважати закодованими концептами. Вони місять у собі інформацію, яка не відразу легко прочитується через свою багат шаровість. Також географічні назви звертаються до колективної пам'яті, репрезентують соціально-політичні аспекти, мимоволі формують нову ідентичність і світосприйняття. Топоніми можна вважати призмою, за допомогою якої суспільство засобами мови фіксує певну інформацію про себе та інших

Висновки до розділу 1

Оніми як лексичні одиниці використовуються для вираження світоглядних позицій, позаяк їхньою особливістю є трансляція як буквального, так і символічного значень. Це повною мірою стосується топонімів, що є власними назвами різних географічних об'єктів.

Географічні назви мають розширене міжпредметне значення. Вони можуть стосуватися фізичних характеристик конкретної території або культури її мешканців. Певні географічні назви передають історичні чи особисті риси мешканців місцевості. Крім того, топоніми можуть описувати навколишнє середовище з погляду природних явищ, які там відбуваються. Також дослідження географічних назв репрезентує зміни, що відбулися в мові у процесі її розвитку. Вивчення номенклатури топонімів дозволяє простежити формування певних мовних закономірностей різного порядку, а отже, допомагає зробити новий крок у пізнанні національного світогляду, зіставивши типологію з мовною ментальністю інших народів.

Також вивчення топонімів допомагає зрозуміти мінливий релігійний ландшафт певної території. Багато інших аспектів повсякденного життя, таких як фольклор, містобудування та соціальна структура, можуть бути представлені в топонімах. Вони є унікальними лексичними одиницями, що увібрали в себе ознаки матеріального та метафоричного, символічного та об'єктивного. Географічні назви окреслюють уявлення людей про мову та навколишню дійсність, відображають складну і пролонговану в часі когнітивну систему.

Топоніми можна назвати концептами, що репрезентують у собі різні значення, пов'язані з філософією, історією та культурою мовця. Географічні назви є способом фіксації ідей. З їхньою допомогою наративи, важливі для народів, які розмовляють певною мовою, закріплюються в лаконічній формі в просторі засобами мови. Завдяки власним назвам формується й зберігається колективна свідомість, що закодована відносно тієї картини світу, яку втілює.

Географічні назви є частиною колективної пам'яті, а тому їхня інтерпретація повністю залежить від соціально-політичних інституцій. Топоніми, зафіксовані мовою, є основою національної ідентичності, соціальної згуртованості та майбутнього існування нації, позаяк вони є факторами конструювання та сприйняття соціально-політичної дійсності. Збереження старих і поява нових топонімів сприяють формуванню національної ментальності.

Топоніми можна назвати універсальним засобом збереження інформації про етнос, який часом із різних політично-історичних причин уже не здатен розповісти про себе. Так вулиця *Караїмська* засвідчує етнічне угруповання, яке опинилось на межі винищення. Оскільки географічні назви мають здатність переходити від завойованих носіїв мови до їхніх завойовників, фіксуючи історію, традиції, світоглядні позиції, уявлення про себе та інших.

Саме географічні назви репрезентують багатшарову площину взаємодії людини зі світом за допомогою процесу називання. Так, група людей окреслює межі символічного взаємозв'язку простору та мови. Іншими словами, топоніми стають інструментом умовного опредметнення різних концептів, які витворює соціум, що називає територію.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ ТОПОНІМІКОН КИЄВА

2.1. Ренеймінг топонімів Києва

Від часів трипільської культури наші пращури, оселяючись, називали певним чином місце свого проживання. Це були вулиці, кутки, кути.

Ось вечеряй, моя мати,

Коли наварила,

А я піду на той куток,

Де дівчина мила, —

співається в народній пісні, яку записав А. Метлинський. Кутком здавна називали певну частину села, або бічну вулицю в селі. Про це засвідчує Жайворонок В. у своїй праці «Знаки української етнокультури» [57, с. 703]. Кутки і вулиці називали відповідно до ландшафтних особливостей місцевості, згідно з особливими подіями, які там могли відбуватися, та особистостями, з якими пов'язані. Під впливом часу багато що змінювалось, і назви вулиць та кутків теж зазнавали змін. Отож практика найменування життєвого простору існувала з давніх-давен і для кожного етносу вона виявлялася в певних специфічних ознаках.

Класифікація ренеймінгових вулиць становить інтерес для дослідника мови, оскільки це площина лінгво-соціологічних і лінгво-стилістичних студій. Все, що відбувається в довколишньому світі та в царині мови й мовлення, зокрема, – не випадкові речі. Люди живуть, діють, спілкуються, захищають свій життєвий простір, прагнуть самоідентифікації та розвиваються духовно. Тобто відбувається постійна життєва динаміка. А відповідно й постає потреба у тому, щоб називати нові явища, поняття, об'єкти, змінювати те, що існувало досі.

Ми живемо в певному часі й просторі. І людям притаманно означувати певні просторові виміри життя. Найпростішими, але дуже важливими способами для людей способами такого означення є номінації вулиць, проспектів, площ тощо.

Часто такий метод використовують для маркування простору, відзначення тієї чи тієї значущої події або увічнення певної історичної особи. Траплялося й так, що лінгвістичний ландшафт використовувався з ідеологічною метою. Тому часто одним із перших заходів, які проводилися після зміни влади або зі входженням території до іншої держави, було перейменування вулиць, а то й населених пунктів. І часто давалися назви чи імена діячів, характерних саме для прийшлої влади. Так, дослідниця Г. Мацюк відзначає, що «... вже з перших років радянська влада почала активно впроваджувати в громадський простір новий ідеологічний наратив. [...] Маркований ідеологічний простір мав за завдання візуалізувати ідеологічні цінності більшовиків» [20, с. 72].

Тому ренеймінг, повернення історичних чи характерних для місцевості назв є важливим елементом у відродженні історичної пам'яті народу. І важливим у цьому контексті є саме ренеймінг Києва як столиці нашої держави.

2.1.1. Соціолінгвістичні чинники ренеймінгу вулиць: фактологія, стратегії, перспективи

У європейській культурі звертає на себе увагу практика саме перейменувань, яку часто пов'язують із подіями та наслідками французької революції. Так, на думку дослідника А. Купмана, французька революція, будучи дуже помітною соціальною подією, заклала тенденцію рішучих змін у найменувань різних топонімів. Це було своєрідне декларування зміненої колективної ідентичності [50, с. 133].

Те, що відбувається нині в Україні, за силою та резонансністю подій перевершує французьку революцію. А тому зміна топонімів є символом революційних трансформацій свідомості. Топоніми, таким чином, можна вважати посередниками між суспільними трансформаціями ідентичностей і мовою, що пропонує сформувати новий світогляд, шляхом закодування інакшої форми колективного світосприйняття.

Перехід українського суспільства до постколоніального репрезентується зміною мовного ландшафту, відмови від колоніальних урбанонімів. На процеси декомунізації та дерусифікації вплинули не лише події, що пов'язані зі здобуттям Україною незалежності, а й Революція гідності та збройна агресія Російської Федерації проти України (з 2014 року). Перейменування це своєрідний засіб упровадження політики пам'яті, комеморації. Про це зазначає Ю. Фернос, вважаючи, що саме так формується україно-центрична модель історичної пам'яті, що звільняється від імперського, а найбільше – радянського історичного спадку [43, с. 299]. Безпомилковим буде вважати, що Київ є національно-ідеологічним центром України, оскільки столиця має сакральне і символічне значення в архітектонічній структурі країни. Тому безпреміно важливими стали трансформації урбанонімів міста, що репрезентують відмову від примусово нав'язаної радянської й імперсько-російської ідентичності.

Для околичних територій, зокрема Бортничів, Дарниці, характерне використання при перейменуванні імен нинішніх героїв, оборонців, захисників.

В історичній частині міста, зокрема його центрі, помітним є явище реанімації дорадянських мікротопонімів видатних особистостей [20, с. 64]. Так у топонімів з'являється нове символічне поле, яке пов'язане з фіксацією в мовному вимірі права представників української нації на це місто. Це відбувається двома шляхами: утвердження історичної тяглости, зв'язку етнічної спільноти на конкретні землі, що виражається у формі неофіційних власних назв, які побутують серед населення і в яких обов'язково закодована історична чи мітологічна оповідь; фіксація власного культурно-історичного тла на заміну колоніальному, що формує нову колективну пам'ять, у якій зберігається інформація про концептуально важливі події чи персоналії для нації.

Ю.Фернос стратифікує явище ренеймінгу за мотиваційним чинником. Вона вирізняє такі чинники, як:

- меморіалізація/вшанування пам'яті;
- асоціативний зв'язок об'єктів;
- квалітативність, якісна характеристика топосу;
- власне локативність [43, с. 300].

Також варто наголосити, що в київському ренеймінгу помітним є так званий процес «перейменування без перейменування», що є досить шкідливим для створення нової ідейно-концептуальної площини. Маємо на увазі такі випадки, коли зберігається, фактично, старий годонім, який є відлунням колоніальної свідомості і стає власною назвою, видозмінюючись у нову власну назву. Це явище Л. Удовенко характеризує так: «Річ у тому, що ім'я додане до прізвища особи, на честь якої створено міську назву, з часом зникає з офіційних джерел, а в мовленні не вживається спочатку, власне, так само, як технічний термін, що відповідає загальному поняттю «вулиця». [...] У Харкові так відбулося з назвою вулиці Іванова (попередня назва вул. Ветеринарна), наданої на честь більшовика Андрія Іванова [...] Тому міська влада запропонувала надати вулиці ім'я фізика Віктора Іванова, професора Харківського університету» [40, с. 98]. Тобто, фактично, перейменування відбувається в документах міської ради, але не в людській свідомості, а це зумовлює розрив із

соціальною дійсністю й побутуванням у мові зафіксованого концепту, що належить до зовсім іншої сфери. У такий спосіб суспільство не лише не позбувається колоніальної пам'яті, а й живе далі у ній. А тому головною стратегією ренеймінгу київських вулиць у майбутньому є не лише фіксація ідейно-концептуального міського простору, а й робота над соціолінгвістичними помилками, аби ландшафтна ідентичність мешканців абсолютно не перебувала в просторі травматично-колоніальної нарації.

Отже, годоніми виконують як номінативну функцію, так і концептуальну, що полягає у створенні політично вигідної світоглядної картини для суспільства. Це відбувається завдяки кодуванню засобами мови важливих для нації подій і персоналій у назвах вулиць. Таке перекодування в Україні здійснилося завдяки проведенню декомунізаційних і дерусифікаторських процесів.

Нові годоніми, що з'являються в Києві, пов'язані або з відновленням історичних назв, або з формуванням нової колективної пам'яті за рахунок представлення національної культури й історії в міському просторі. Проте не завжди ренеймінг повноцінно виконує своє завдання. Це пов'язано з певним викривленням поняття перейменування, що спричиняє відірваність мовних кодів від соціальної дійсності.

2.1.2. Класифікація нових топонімів Києва

Починаючи з 2014 року, у Києві перейменовано 438 топонімів (дані лютого 2023 року). Ми поставили перед собою завдання стратифікувати їх, спираючись на класи онімного поля. А також описати кожен із них за спільними ознаками, що подибуємо в певній групі урбанонімів. Отож класифікація нових назв міського простору Києва виглядає таким чином:

- 1) урбаноніми відантропонімного походження:
  - *прізвища й особові імена:*
    - *митців:*
      - *письменників:*
        - *іноземних письменників;*
        - *українських письменників:*
          - *художників/фотографів;*
          - *композиторів/співаків;*
          - *акторів/режисерів;*
          - *хореографів;*
          - *архітекторів/скульпторів/ювелірів;*
    - *науковців:*
      - *філософів;*
      - *істориків/етнографів;*
      - *мистецтвознавців/літературознавців;*
      - *мовознавців;*
      - *біологів/лікарів;*
      - *соціологів/політологів;*
      - *географів;*
      - *інженерів/математиків;*
    - *спортсменів;*
    - *політичних і громадських діячів:*

- іноземних політичних і громадських діячів, військових;
- українських політичних і громадських діячів, військових;
- історичних персоналій;
- церковних діячів:
- псевдоніми:
  - науковців;
  - історичних персоналій;
  - політичних і громадських діячів/військових;
  - митців:
    - письменників;
    - співаків/хореографів;
- родові назви:
  - меценатів;
  - культурних і наукових діячів;
  - військових і громадянських діячів;
  - прізвища київських домовласників/ геноніми
- антропоніми, пов'язані з прецепторонімами;
- антропоніми, пов'язані з академіонімами;
- антропоніми, пов'язані з архітектуронімами;
- антропоніми, пов'язані з міністронімами;
- антропоніми, пов'язані з техніконімом;
- антропоніми, пов'язані з клерикалонімами;
- 2) годоніми, що мають відтопонімне походження:
  - відгідронімне походження;
  - віддрімонімне походження;
  - відоронімне походження;
  - відмікротопонімне походження;
  - відойконімне походження;
  - відхоронімне походження;

- *відурбанонімне походження.*
- 3) урбаноніми, що мають відетнонімне походження.
- 4) топоніми, що мають відхрононімне походження і пов'язане з цим:
  - *відагіонімні, а також хрононімі, що пов'язані з агіонімами.*
- 5) топоніми, пов'язані з людськими заняттями, професійною діяльністю:
  - *годоніми, пов'язані з бортницьким ремеслом.*
- б) інше відапелятивне походження.

Найбільш частотною з усієї вибірки є група *урбанонімів відантропонімного походження*, яка містить 251 назву:

- *іноземних письменників*: бульвар Жуля Верна (колишня назва — бульвар Ромена Ролана); вулиця Байрона (колишня назва — вулиця Одоевського); вулиця Йоганна Вольфганга Гете (колишня назва — вулиця Карла Маркса); вулиця Єжи Гедройця (колишня назва — вулиця Тверська); вулиця Франциска Скорини (колишня назва — вулиця Брестська);
- *українських письменників*: бульвар Івана Котляревського (колишня назва — бульвар Праці); вулиця Василя Стефаника (колишня назва — вулиця Гаршина); вулиця Віктора Некрасова (колишня назва — вулиця Північно-Сирецька); вулиця Володимира Винниченка (колишня назва — вулиця Юрія Коцюбинського); вулиця Всеволода Нестайка (колишня назва — вулиця Олександра Мильчакова); вулиця Гната Хоткевича (колишня назва — вулиця Червоногвардійська); вулиця Григорія Чупринки (колишня назва — вулиця Чудновського); вулиця Євгена Маланюка (колишня назва — вулиця Степана Сагайдака); вулиця Івана Драча (колишня назва — вулиця Некрасівська); вулиця Ірини Жиленко (колишня назва — вулиця Новикова-Прибоя); вулиця Ісмаїла Гаспринського (колишня назва — вулиця

- Сормовська); вулиця Кузнецова (колишня назва — вулиця Дмитрівська); вулиця Наталі Забіли (колишня назва — вулиця Цулукідзе); вулиця Олеся Бабія (колишня назва — вулиця Миколи Кузнецова); вулиця Павла Чубинського (колишня назва — вулиця Крупської); вулиця Пантелеймона Куліша (колишня назва — вулиця Челябінська); вулиця Старицької-Черняхівської (колишня назва — вулиця Кіровська); вулиця Тодося Осьмачки (колишня назва — вулиця Горького); площа Пантелеймона Куліша (колишня назва — площа Анатолія Луначарського); провулок Гната Хоткевича (колишня назва — провулок Червоногвардійський); провулок Євгена Гуцала (колишня назва — провулок Кутузова); провулок Михайла Івченка (колишня назва — провулок Фадєєва);
- *художників/фотографів*: вулиця Алімпія Галика (колишня назва — вулиця Малоземельна); вулиця Вільгельма Котарбінського (колишня назва — вулиця Миколи Кравченка); вулиця Луки Долинського (колишня назва — вулиця Кареловська); вулиця Максима Левіна (колишня назва — вулиця Багратіона); вулиця Михайла Бойчука (колишня назва — вулиця Кіквідзе); вулиця Никифора Дровняка (колишня назва — вулиця Димитрова); вулиця Олександра Архипенка (колишня назва — вулиця Мате Залки); вулиця Якова Гніздовського (колишня назва — вулиця Магнітогорська); провулок Алли Горської (колишня назва — провулок Чеслава Белінського); провулок Іллі Рєпіна (колишня назва — провулок Шишкінський);
  - *композиторів/співаків*: бульвар Ігоря Шамо (колишня назва — бульвар Олексія Давидова); вулиця Анатолія Авдієвського (колишня назва — вулиця Павла Вірського); вулиця Максима Березовського (колишня назва — вулиця Глінки); вулиця Анатолія Солов'яненка (колишня назва — вулиця Олександра Бойченка); вулиця Євгенії Мірошніченко (колишня назва — вулиця Софії Перовської); вулиця Рейнгольда Глієра (колишня назва — вулиця Примакова); провулок

Владислава Заремби (колишня назва — провулок Радянський); проспект Володимира Івасюка (колишня назва — проспект Героїв Сталінграда);

- *акторів/режисерів*: вулиця Варвари Маслюченко (колишня назва — вулиця Жданова); вулиця Івана Миколайчука (колишня назва — вулиця Серафимовича); вулиця Марії Капніст (колишня назва — вулиця Желябова); вулиця Сергія Параджанова (колишня назва — вулиця Шаумяна); вулиця Юрія Ілленка (колишня назва — вулиця Мельникова); провулок Павла Лі (колишня назва — провулок Московський); провулок Сергія Параджанова (колишня назва — провулок Шаумяна);
- *хореографів*: бульвар Павла Вірського (колишня назва — вулиця Саратовська);
- *архітекторів/скульпторів/ювелірів*: вулиця Йосипа Маршака (колишня назва — вулиця Маршака); вулиця Степана Ковніра (колишня назва — вулиця Ластовського);
- *науковців*:
  - *філософів*: вулиця Мирослава Поповича (колишня назва — вулиця Семашка); вулиця Рене Декарта (колишня назва — вулиця Кулібіна);
  - *істориків/етнографів*: вулиця Антоновича (колишня назва — вулиця Горького); вулиця В'ячеслава Липинського (колишня назва — вулиця Чапаєва); вулиця Вадима Модзалевського (колишня назва — вулиця Щорса); вулиця Джеймса Мейса (колишня назва — вулиця Колективізації); вулиця Дмитра Яворницького (колишня назва — вулиця Коллонтай); вулиця Данила Щербаківського (колишня назва — вулиця Щербакова); вулиця Івана Огієнка (колишня назва — вулиця Миколи Лукашевича); вулиця Катерини Грушевської (колишня назва — вулиця Генерала Доватора); вулиця Климента Квітки (колишня назва — вулиця Макаренка); вулиця Леоніли Заглади (колишня назва — вулиця Чапаєва); вулиця Людмили

Проценко (колишня назва — вулиця Петра Красикова); вулиця Митрофана Довнар-Запольського (колишня назва — вулиця Довнар-Запольського); вулиця Михайла Максимовича (колишня назва — вулиця Онуфрія Трутенка); вулиця Омеляна Пріцака (колишня назва — вулиця Академіка Кржижановського); вулиця Павла Потоцького (колишня назва — вулиця Комсомольська); вулиця Петра Курінного (колишня назва — вулиця Комісара); провулок Якова Шульгина (колишня назва — провулок Івана Федька);

- *мистецтвознавців/літературознавців*: вулиця Василя Щавинського (колишня назва — вулиця Петровського); вулиця Володимира Дурдуківського (колишня назва — вулиця Бонч-Бруєвича); вулиця Дмитра Чижевського (колишня назва — вулиця Петра Чаадаєва); вулиця Євгена Сверстюка (колишня назва — вулиця Марини Раскової); вулиця Івана Світличного (колишня назва — вулиця Петровського); вулиця Сергія Колоса (колишня назва — вулиця Леніна); вулиця Стефана Таранушенка (колишня назва — вулиця Держинського); вулиця Федора Максименка (колишня назва — вулиця Червонофлотська); провулок Ігоря Качуровського (колишня назва — провулок Миколи Руднева);
- *мовознавців*: вулиця Миколи Лукаша (колишня назва — вулиця Миколи Скрипника); провулок Віктора Дубровського (колишня назва — провулок Бонч-Бруєвича); провулок Костянтина Михальчука (колишня назва — провулок Радянський);
- *біологів/лікарів*: вулиця Володимира Беца (колишня назва — вулиця Толстого); вулиця Петра Прокоповича (колишня назва — вулиця Фрунзе); вулиця Феофіла Яновського (колишня назва — вулиця Петра Заломова); вулиця Христини Сушко (колишня назва — вулиця Павленка);

- *соціологів/політологів*: вулиця Ірини Бекешкіної (колишня назва — вулиця Генерала Карбишева); вулиця Олексія Курінного (колишня назва — вулиця Карла Маркса);
- *географів*: вулиця Гійома де Боплана (колишня назва — вулиця Боженка); вулиця Миколи Миклухи-Маклая (колишня назва — вулиця Дежнева); вулиця Степана Рудницького (колишня назва — вулиця Академіка Вільямса);
- *інженерів/математиків*: вулиця Левка Мацієвича (колишня назва — вулиця Соціалістична); вулиця Миколи Голего (колишня назва — вулиця Лебедєва-Кумача); вулиця Юлії Здановської (колишня назва — вулиця Ломоносова);
- *спортсменів*: вулиця Ігоря Турчина (колишня назва — вулиця Василя Блюхера); провулок Бориса Шахліна (колишня назва — провулок Горького); проспект Валерія Лобановського (колишня назва — проспект Червонозоряний);
- *політичних і громадських діячів*:
  - *іноземних політичних і громадських діячів, військових*: бульвар Вацлава Гавела (колишня назва — бульвар Івана Лепсе); вулиця Володимира Жаботинського (колишня назва — вулиця Муромська); вулиця Джона Маккейна (колишня назва — вулиця Івана Кудрі); вулиця Джохара Дудаєва (колишня назва — вулиця Іскрівська); провулок Іпсилантіївський [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Аїстова);
  - *українських політичних і громадських діячів, військових*: вулиця Августина Волошина (колишня назва — вулиця Ярослава Галана); вулиця Анатолія Лупиноса (колишня назва — вулиця Максима Горького); вулиця Андрія Аболмасова (колишня назва — вулиця Панельна); вулиця Антона Цедіка (колишня назва — вулиця Ежена Потьє); вулиця Василя Макуха (колишня назва — вулиця Шевцова); вулиця Василя Тютюнника (колишня назва — вулиця Анрі Барбюса);

вулиця Віталія Скакуна (колишня назва — вулиця Академіка Каблукова); вулиця Володимира Брожка (колишня назва — вулиця Кіровоградська); вулиця Володимира Наумовича (колишня назва — вулиця Антонова-Овсієнка); вулиця Володимира Покотила (колишня назва — вулиця Картвелішвілі); вулиця Володимира Рибачка (колишня назва — вулиця Кронштадтська); вулиця Володимира Сальського (колишня назва — вулиця Котовського); вулиця Володимира Сікевича (колишня назва — вулиця Молодогвардійська); вулиця Володимира Шульгина (колишня назва — вулиця Івана Федька); вулиця Георгія Тороповського (колишня назва — вулиця Івана Дубового); вулиця Дениса Антіпова (колишня назва — вулиця Славгородська); вулиця Дмитра Годзенка (колишня назва — вулиця Глазунова); вулиця Дмитра Дорошенка (колишня назва — вулиця Чигоріна); вулиця Євгена Коновальця (колишня назва — вулиця Щорса); вулиця Євгена Харченка (колишня назва — вулиця Леніна); вулиця Євгена Чикаленка (колишня назва — вулиця Пушкінська); вулиця Ігоря Брановицького (колишня назва — вулиця Перспективна); вулиця Катерини Гандзюк (колишня назва — вулиця Біломорська); вулиця Кирила Осьмака (колишня назва — вулиця Максима Горького); вулиця Левка Лук'яненка (колишня назва — вулиця Маршала Тимошенка); вулиця Марка Безручка (колишня назва — вулиця Бабушкіна); вулиця Миколи Плахотнюка (колишня назва — вулиця Петра Шелеста); вулиця Михайла Омеляновича-Павленка (колишня назва — вулиця Суворова); вулиця Олександра Махова (колишня назва — вулиця Жолудєва); вулиця Олексі Тихого (колишня назва — вулиця Виборзька); вулиця Олексія Береста (колишня назва — вулиця Криленка); вулиця Олени Степанів (колишня назва — вулиця Лізи Чайкіної); вулиця Ореста Васкула (колишня назва — вулиця Феодори Пушиної); вулиця Петра Болбочана (колишня назва — вулиця Командарма Каменєва); вулиця

Романа Ратушного (колишня назва — вулиця Волгоградська); вулиця Сергія Берегового (колишня назва — вулиця Мартиросяна); вулиця Юрія Глушка (колишня назва — вулиця Подвойського); вулиця Юрія Литвинського (колишня назва — вулиця Російська); вулиця Юрія Пасхаліна (колишня назва — вулиця Ілліча); вулиця Юрія Поправки (колишня назва — вулиця Миколи Лебедева); площа Валерія Марченка (колишня назва — площа Інтернаціональна); провулок Василя Кука (колишня назва — провулок Будьонного 1); провулок Василя Сухенка (колишня назва — провулок Бакинських Комісарів); провулок Всеволода Петріва (колишня назва — провулок Щербакова); провулок Руслана Лужевського (колишня назва — провулок Червоноармійський); провулок Христини Алчевської (колишня назва — провулок Валентини Терешкової 2- й); провулок Юрія Матушака (колишня назва — провулок Радищева); провулок Ярослава Хомова (колишня назва — провулок Миколи Островського); проспект Романа Шухевича (колишня назва — проспект Генерала Ватутіна); проспект Степана Бандери (колишня назва — проспект Московський);

- *історичних персоналій*: вулиця Анни Ярославни (колишня назва — вулиця Фадєєва); вулиця Георгія Дудника (колишня назва — вулиця Цюрупинська); вулиця Григорія Гуляницького (колишня назва — вулиця Московська); вулиця Івана Богуна (колишня назва — вулиця Маршала Будьонного); вулиця Івана Виговського (колишня назва — вулиця Маршала Гречка); вулиця Івана Підкови (колишня назва — вулиця Балакірева); вулиця Остафія Дашкевича (колишня назва — вулиця Курнатовського); вулиця Петра Дорошенка (колишня назва — вулиця Ленінська); вулиця Петра Калнишевського (колишня назва — вулиця Михайла Майорова); вулиця Самійла Кішки (колишня назва — вулиця Маршала Конєва); вулиця Святослава Хороброго (колишня назва — вулиця Народного ополчення);

- *церковних діячів*: вулиця Мелетія Смотрицького (колишня назва — вулиця Пожарського); вулиця Іоанна Павла II (колишня назва — вулиця Патріса Лумумби); провулок Йова Борецького (колишня назва — провулок Панфіловців); провулок Памви Беринди (колишня назва — провулок Михайла Реута); проспект Любомира Гузара (колишня назва — проспект Космонавта Комарова); вулиця Левандовська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Аніщенка)
- *псевдоніми*:
  - *науковців*: вулиця Юрія Шевельова (колишня назва — вулиця Руднева Миколи); вулиця Януша Корчака (колишня назва — вулиця Баумана);
  - *історичних персоналій*: вулиця Байди-Вишневецького (колишня назва — вулиця Осиповського); вулиця Семена Палія (колишня назва — вулиця Тихорецька); вулиця Тараса Трясила (колишня назва — вулиця Лодигіна); провулок Семена Палія (колишня назва — провулок Тихорецький); провулок Галшки Гулевичівни (колишня назва — провулок Столетова); провулок Костя Гордієнка (колишня назва — провулок Чекістів);
  - *політичних і громадських діячів/військових*: вулиця Василя Вишиваного (колишня назва — вулиця Олеко Дундича); вулиця Голди Меїр (колишня назва — вулиця Краснодарська); вулиця Кастуся Калиновського (колишня назва — вулиця Астраханська);
  - *митців*:
    - *письменників*: вулиця Василя Барки (колишня назва — вулиця Олександра Горовиця); вулиця Дніпрової Чайки (колишня назва — вулиця Клари Цеткін); вулиця Михайла Драй-Хмари (колишня назва — вулиця Маршала Тухачевського); вулиця Юрія Клена (колишня назва — вулиця Калінінська);
    - *співаків/хореографів*: вулиця Квітки Цісик (колишня назва — вулиця Гамарника); провулок Кузьми Скрябіна (колишня назва — провулок

Олександра Бестужева); вулиця Сержа Лифаря (колишня назва — вулиця Олександра Сабурова);

- *родові назви:*

- *меценатів:* вулиця Сім'ї Бродських (колишня назва — вулиця Смоленська); вулиця Сім'ї Ханенків (колишня назва — вулиця Фрунзе);
- *культурних і наукових діячів:* вулиця Братів Зерових (колишня назва — вулиця Червонопартизанська); вулиця Братів Малакових (колишня назва — вулиця Бориса Житкова); вулиця Родини Бунге (колишня назва — вулиця Якутська); вулиця Родини Рудинських (колишня назва — вулиця Миколи Островського); вулиця Сім'ї Житецьких (колишня назва — вулиця Можайська); вулиця Сім'ї Ідзиковських (колишня назва — вулиця Михайла Мишина); вулиця Сім'ї Кульженків (колишня назва — вулиця Петра Дегтяренка); вулиця Сім'ї Прахових (колишня назва — вулиця Гайдара); вулиця Сім'ї Стешенків (колишня назва — вулиця Строкача Тимофія); вулиця Сім'ї Шовкоплясів (колишня назва — вулиця Павла Дибенка); провулок Сім'ї Тарасевичів (колишня назва — провулок Маршака 2-й);
- *військових і громадянських діячів:* вулиця Братів Чучупаків (колишня назва — вулиця Смольна);
- *прізвища кийвських домовласників/ геноніми:* вулиця Болсуновська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Струтинського); вулиця Омелютинська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Седовців); провулок Рататюків [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Профінтерну); вулиця Гамаліївська (колишня назва — вулиця Олександра Бестужева); вулиця Галаганівська (колишня назва — вулиця Омеляна Горбачова); вулиця Назарівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Ветрова); вулиця Ягеллонська (колишня назва — вулиця Мічуріна); провулок Болсуновський (колишня назва — провулок Мічуріна); провулок Бутишів [повернення історичної назви] (колишня назва —

вулиця Андрія Іванова); провулок Фузиків (колишня назва — провулок Баумана);

- *антропоніми, пов'язані з прецеденторонімами:* вулиця Княгині Інгігерди (колишня назва — вулиця Лобачевського); вулиця Князів Гедиміновичів (колишня назва — вулиця Новомічурінська); вулиця Князів Острозьких (колишня назва — вулиця Московська); вулиця Князя Всеволода Ярославича (колишня назва — вулиця Генерала Пухова); вулиця Князя Любарта (колишня назва — вулиця Таганрозька); вулиця Князя Романа Мстиславича (колишня назва — вулиця Генерала Жмаченка); провулок Князя Володимира Ольгердовича (колишня назва — провулок Червоний); провулок Князя Ярополка Святославича (колишня назва — провулок Астраханський);
- *антропоніми, пов'язані з академіонімами:* вулиця Академіка Єфремова (колишня назва — вулиця Командарма Уборевича); вулиця Академіка Івахненка (колишня назва — вулиця Чаплигіна); вулиця Академіка Книшова (колишня назва — вулиця Амурська); вулиця Академіка Кухаря (колишня назва — вулиця Мурманська); вулиця Академіка Оппокова (колишня назва — вулиця Павлика Морозова); вулиця Академіка Ромоданова (колишня назва — вулиця Пугачова); вулиця Професора Балінського (колишня назва — вулиця Академіка Костичева); вулиця Професора Ейхельмана (колишня назва — вулиця Костюка); провулок Академіка Івахненка (колишня назва — провулок Чаплигіна);
- *антропоніми, пов'язані з архітектуронімами:* вулиця Архітектора Вишневського (колишня назва — вулиця Федосєєва); вулиця Архітектора Кобелєва (колишня назва — вулиця Фурманова);
- *антропоніми, пов'язані з міністронімами:* вулиця Генерала Алмазова (колишня назва — вулиця Кутузова); вулиця Генерала Генадія Воробйова (колишня назва — вулиця Курська); вулиця Генерала Кульчицького (колишня назва — вулиця Олександра Матросова); вулиця Генерала Шаповала (колишня назва — вулиця Механізаторів); вулиця Гетьмана

Данила Апостола (колишня назва — вулиця Кемеровська); вулиця Гетьмана Павла Бута (колишня назва — вулиця Яблучкова); вулиця Гетьмана Павла Полуботка (колишня назва — вулиця Попудренка); вулиця Отамана Зеленого (колишня назва — вулиця Россошанська);

- *антропоніми, пов'язані з техніконімом*: вулиця Інженера Бородіна (колишня назва — вулиця Лазо Сергія);
- *антропоніми, пов'язані з клерикалонімами*: вулиця Митрополита Андрія Шептицького (колишня назва — вулиця Луначарського); вулиця Митрополита Володимира Сабодана (колишня назва — вулиця Кірова); вулиця Отця Анатолія Жураковського (колишня назва — вулиця Радянська); вулиця Патріарха Володимира Романюка (колишня назва — вулиця Жовтнева); вулиця Патріарха Мстислава Скрипника (колишня назва — вулиця Миколи Островського).

Ця група становить 57,3% від усієї кількості перейменувань вулиць у столиці.

Другою за чисельністю проведених ренеймінгів є група, яка містить *годоніми, що мають відтопонімне походження*, а саме, які походять від географічних назв водоймищ, парків, садів, міст, селищ тощо.

- *відгідронімне походження*: вулиця Бузька (колишня назва — вулиця Єнисейська); вулиця Горіхуватський шлях (вулиця Генерала Родимцева); вулиця Дністерська (колишня назва — вулиця Двінська); вулиця Заплавна (колишня назва — вулиця Червоноармійська); вулиця Збруцька (колишня назва — вулиця Москворецька); вулиця Йорданська (колишня назва — вулиця Лайоша Гавро); вулиця Маричанська (колишня назва — вулиця Андрія Бубнова); вулиця Оріхуватська (колишня назва — вулиця Бурмистренка); вулиця Тетерівська (колишня назва — вулиця Іртишська); площа Либідська (колишня назва — площа Держинського); провулок Сіверсько-Донецький (колишня назва — провулок Дежнева); провулок Слуцький (колишня назва — провулок Тобольський); провулок

Супійський (колишня назва — провулок Тульський); шосе Дніпровське (колишня назва — Дніпропетровське шосе); вулиця Свیتязька (колишня назва — вулиця Водників);

- *віддрімонімне походження*: вулиця Садово-Ботанічна (колишня назва — вулиця Тимірязєвська); вулиця Парково-Сирецька (колишня назва — вулиця Тимофія Шамрила); провулок Садово-Ботанічний (колишня назва — провулок Тимірязєвський); провулок Дендрологічний (колишня назва — провулок Лодигіна);
- *відоронімне походження*: вулиця Бескидська (колишня назва — вулиця Жигулівська); провулок Альпійський (колишня назва — провулок П'ятигорський); площа Щекавицька (колишня назва — площа Червона Пресня);
- *відмікротопонімне походження*: вулиця Бульварно-Кудрявська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Воровського); вулиця Бусовогірська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Миколи Гастелло); вулиця Вербівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Маршала Бірюзова); вулиця Вовчогірська (колишня назва — вулиця Ставропольська); вулиця Забайківська (колишня назва — вулиця Профінтерну); вулиця Квартальна (колишня назва — вулиця Нахімова); вулиця Нивська (колишня назва — вулиця Невська); вулиця Покільська (колишня назва — вулиця Камишинська); вулиця Пріорська (колишня назва — вулиця Полупанова); вулиця Пронівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Радгосп «Совки»); вулиця Радосинська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Леніна); вулиця Святищенська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Валентини Терешкової); вулиця Ходосівська (колишня назва — вулиця Плещеева); вулиця Чорторійська (колишня назва — вулиця Седова); вулиця Чурилівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Сергія Лазо); площа Дарницька (колишня назва — площа Ленінградська); площа Деміївська

- (колишня назва — площа Московська); площа Наводницька [повернення історичної назви] (колишня назва — площа Героїв Великої Вітчизняної війни); площа Оболонська (колишня назва — площа Дружби народів СРСР); провулок Вітовецький (колишня назва — провулок Лермонтова 1-й); провулок Вовчогірський (колишня назва — провулок Ставропольський); провулок Микільський [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Січневий); провулок Мовчунівський [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Павленка); провулок Нивський (колишня назва — провулок Невський); провулок Пересіченський (колишня назва — провулок Червонопрапорний); провулок Сиванівський (колишня назва — провулок Жовтневий); провулок Слобідський (колишня назва — провулок Луначарського); провулок Хрестовий [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Миколи Гайцана); проспект Голосіївський [повернення історичної назви] (колишня назва — проспект Сорокаріччя Жовтня);
- *відойконімне походження*: вулиця Баришівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Фіалека); вулиця Богодухівська (колишня назва — вулиця Брянська); вулиця Брюссельська (колишня назва — вулиця Гончарова); вулиця Велика Васильківська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Червоноармійська); вулиця Вифлеємська (колишня назва — вулиця Академіка Шліхтера); вулиця Віденська (колишня назва — вулиця Валі Котика); вулиця Вітовецька (колишня назва — вулиця Лермонтова); вулиця Волноваська (колишня назва — вулиця Радищева); вулиця Енергодарська (колишня назва — вулиця Волховська); вулиця Іжкарська (колишня назва — вулиця Іжевська); вулиця Ічкерська (колишня назва — вулиця Грозненська); вулиця Кам'янська (колишня назва — вулиця Дніпродзержинська); вулиця Лондонська (колишня назва — вулиця Пітерська); вулиця Луцька (колишня назва — вулиця Ростовська); вулиця Мелітопольська (колишня назва — вулиця Байкальська); вулиця Миргородська (колишня назва — вулиця

Кисловодська); вулиця Перемишльська (колишня назва — вулиця Червонопільська); вулиця Пирогівський шлях (колишня назва — вулиця Червонопрапорна); вулиця Почаївська (колишня назва — вулиця Псковська); вулиця Римська (колишня назва — вулиця Римського-Корсакова); вулиця Новгород-Сіверська (колишня назва — вулиця Новгородська); вулиця Новокодацька (колишня назва — вулиця Дніпропетровська); вулиця Олешківська (колишня назва — вулиця Орловська); вулиця Опільська (колишня назва — вулиця Вітчизняна); вулиця Світлодарська (колишня назва — вулиця Світлогірська); вулиця Хотинська (колишня назва — вулиця Красноводська); площа Васильківська (колишня назва — площа Амурська); площа Чернігівська (колишня назва — площа Новоросійська); площа Чорнобаївська (колишня назва — площа Героїв Бреста); провулок Болградський (колишня назва — провулок Лермонтова 4-й); вулиця Костопалівська (колишня назва — вулиця Саврасова); вулиця Кучмин Яр (колишня назва — вулиця Краснодонська); вулиця Микільсько-Хутірська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Мічуріна); вулиця Ружинська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Вільгельма Піка); вулиця Січеславська (колишня назва — вулиця Ползунова); провулок Березівський (колишня назва — провулок Чехова 2-й); провулок Віто-Литовський [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Чапаєвське шосе); провулок Камінь-Каширський (колишня назва — провулок Маршала Говорова); провулок Козаровицький (колишня назва — провулок Лермонтова 3-й); провулок Корецький (колишня назва — провулок Кантемирівський); провулок Кропивницький (колишня назва — провулок Кіровоградський); провулок Кучмин Яр (колишня назва — провулок Краснодонський); провулок Могилів-Подільський (колишня назва — провулок Бурденка); провулок Моршинський (колишня назва — провулок Кисловодський); провулок Ольвійський (колишня назва — провулок Холмогорський); провулок Паризький (колишня назва —

- провулок Добролюбова); провулок Попаснянський (колишня назва — провулок Виборзький); провулок Почаївський (колишня назва — провулок Псковський); провулок Свалявський (колишня назва — провулок Серпуховський); провулок Сеньківський (колишня назва — провулок Бабушкіна); провулок Скадовський (колишня назва — провулок Таганрозький); провулок Старобільський (колишня назва — провулок Майкопський); провулок Тиврівський (колишня назва — провулок Тихвінський); провулок Токмацький (колишня назва — провулок Кузбаський); провулок Томаківський (колишня назва — провулок Волховський); провулок Тростянецький (колишня назва — провулок Славгородський); провулок Херсонський (колишня назва — провулок Магнітогорський); проспект Берестейський (колишня назва — проспект Перемоги); шосе Берестейське (колишня назва — шосе Брест-Литовське);
- *відхоронімне походження*: вулиця Зеленого Клину (колишня назва — вулиця Уссурійська); вулиця Кубанської України (колишня назва — вулиця Маршала Жукова); вулиця Латвійська (колишня назва — вулиця Кузбаська); вулиця Португальська (колишня назва — вулиця Цілинна); вулиця Слобожанська (колишня назва — вулиця Калачівська); площа Галицька (колишня назва — площа Перемоги); провулок Зеленого Клину (колишня назва — провулок Уссурійський); проспект Литовський (колишня назва — проспект Мінський);
  - *відурбанонімне походження*: вулиця Видова (колишня назва — вулиця Агітаторська); вулиця Гладківська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Калінінградська); вулиця Загородня [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Панаса Любченка); тупик Фортечний (колишня назва — Тупик Тверський).

Вона нараховує 121 найменування, що становить 27.6% від усіх проведених змін назв вулиць, провулків, проспектів, площ тощо.

Далі по кількості йде група з 27 найменувань, до якої відносяться *топоніми*, що мають *відхрононімне походження*: вулиця Братства тарасівців (колишня назва — вулиця Декабристів); вулиця Вічова (колишня назва — вулиця Маміна-Сибіряка); вулиця Гайдамацька (колишня назва — вулиця Волзька); вулиця Чумацька (колишня назва — вулиця Уральська); провулок Гайдамацький (колишня назва — провулок Волзький); провулок Отаманський (колишня назва — провулок Чехова 1-й); провулок Чумацький (колишня назва — провулок Уральський); вулиця Героїв Маріуполя (колишня назва — вулиця Маршала Якубовського); вулиця Героїв полку «Азов» (колишня назва — вулиця Маршала Малиновського); вулиця Гетьманська (колишня назва — вулиця Майкопська); вулиця Інтернаціонального легіону (колишня назва — вулиця Петра Запорожця); вулиця Опришківська (колишня назва — вулиця Новоросійська); вулиця Сірожупанників (колишня назва — вулиця Валентина Серова); вулиця Січових Стрільців (колишня назва — вулиця Артема); вулиця Трипільська (колишня назва — вулиця Комуністична); вулиця Українських повстанців (колишня назва — вулиця Героїв війни); вулиця Українського відродження (колишня назва — вулиця Бударіна); вулиця Холодноярська (колишня назва — вулиця Кайсарова); площа Героїв УПА (колишня назва — площа Тульська); площа Конотопської битви (колишня назва — площа Волгоградська); проспект Соборності (колишня назва — проспект Возз'єднання);

- *відагіонімні*, а також *хрононімі*, що пов'язані з *агіонімами*: вулиця Вознесенський Яр (колишня назва — вулиця Петрівська); вулиця Кирилівська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Фрунзе); вулиця Преображенська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Івана Клименка); вулиця Святодухівська (колишня назва — вулиця Натана Рибака); площа Петропавлівська [повернення історичної назви] (колишня назва — площа Фрунзе); провулок Воздвиженський [повернення історичної назви] (колишня назва

— провулок Ладо Кецховелі); узвіз Вознесенський [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Смирнова-Ласточкина).

Вона становить 6.16% загальної кількості перейменувань.

Наступною є група найменувань, до якої відносяться 20 назв. Це 4.56% проведених ренеймінгів. Сюди належать *топоніми, пов'язані з людськими заняттями, професійною діяльністю*: вулиця Авіаконструкторська (колишня назва — вулиця Генерала Вітрука); вулиця Ділова [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Димитрова); вулиця Морських піхотинців (колишня назва — вулиця Мічуріна); вулиця Пластова (колишня назва — вулиця Івана Сергієнка); вулиця Територіальної оборони (колишня назва — вулиця Ватутіна); провулок Комерційний (колишня назва — провулок Маршака); провулок Ювелірний (колишня назва — провулок Маршака 3-й); вулиця Новогоспітальна [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Щорса); вулиця Провіантська [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Галі Тимофєєвої);

- *годоніми, пов'язані з бортницьким ремеслом*: вулиця Вуликова (колишня назва — вулиця Калініна); вулиця Медоносна (колишня назва — вулиця Свердлова); вулиця Нектарна (колишня назва — вулиця Комсомольська); вулиця Пасічна (колишня назва — вулиця Котовського); провулок Акацієвий (колишня назва — провулок Свердлова); провулок Бджолиний (колишня назва — провулок Комінтерну 2); провулок Вересковий (колишня назва — провулок Жданова); провулок Гречаний (колишня назва — провулок Котовського); провулок Запашний (колишня назва — провулок Червоноармійський 1); провулок Прополісний (колишня назва — провулок Комсомольський); провулок Солодкий (колишня назва — провулок Комінтерну 1).

Однією з найменших за кількістю назв, які були використані для перейменування, є група, яка містить 11 назв, тобто 2.5%. Сюди відносяться *ті, які мають інше відапелятивне походження*, а саме: вулиця Дачна [повернення

історичної назви] (колишня назва — вулиця Бориса Гаріна); вулиця Млинна (колишня назва — вулиця Воровського); вулиця Хвойна (колишня назва — вулиця Комінтерну); провулок Баштанський (колишня назва — провулок Лермонтова 2-й); провулок Дубовий (колишня назва — провулок Генерала Доватора); провулок Лозовий (колишня назва — провулок Комінтерну 3); провулок Осінній (колишня назва — провулок Володимира Ульянова); провулок Радісний (колишня назва — провулок Червоноармійський 3); провулок Хлібний (колишня назва — провулок Будьонного 2); провулок Щасливий (колишня назва — провулок Червоноармійський 2); проспект Червоної Калини (колишня назва — проспект Володимира Маяковського).

Прикметними щодо ренеймінгу у столиці використані назви зі групи *урбанонімів, що мають відетнонімне походження*: вулиця Гуцульська (колишня назва — вулиця Карла Маркса); вулиця Деревлянська (колишня назва — вулиця Якіра); вулиця Німецька [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця Тельмана); вулиця Улицька (колишня назва — вулиця Івана Улітіна); провулок Бойківський (колишня назва — провулок Тагільський); провулок Караїмський (колишня назва — провулок Донський); провулок Ромський [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Цимлянський); провулок Фінський [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок Карельський). Сюди належить лише 8 перейменувань, що становить 1.83% від загальної кількості.

Отже, з 2014 і на лютий 2023 року в Києві було перейменовано понад 400 урбанонімів. Класифікувавши їх, можемо відзначити основні аспекти ренеймінгу: відбулося перекодування мовної ландшафтної свідомості, позаяк із перейменуванням вулиць зникли назви, пов'язані з колоніальним минулим; у мовно-географічний простір повернулися історичні назви годонімів і місцевостей, до територій яких вони колись належали; засобами комеморації, відбулася фіксація національно важливих персоналій і подій. Комеморація — це різноматні теоритичні положення та практичні мовні реалізації, що засвідчують особливу людську якість — ставлення до минулого. Гуманістичне ставлення до

минулого може прогнозувати майбутнє. З погляду етнопсихолінгвістики можна наголосити на зміні ставлення до інших національних меншин. Це репрезентується частковим поверненням історичної назви провулку Ромський (колишня назва — провулок Цимлянський), позаяк новий топонім уже не має етнофобістичних ознак, як це було з колишньою назвою (провулок Циганський).

2.1.3. Ортографічні особливості назв вулиць згідно із правописом 2019 року

Варто відзначити, що в нових назвах київських вулиць фіксуються порушення ортографічних норм, які регламентує «Український правопис». Серед них ми звернули увагу на досить характерну під час написання годонімів помилку — ненормативне вживання великої літери. Це підкреслили й дослідниці Л. Юрса та Л. Гавриловська, зазначивши, що порушуються норми чинного правопису української мови при відтворенні урбанонімів, зокрема в частині написання складників, що є загальними назвами, титулами, посадами, рангами тощо [44, с. 135]. Помилкове вживання великої літери ми подибуємо в таких топонімах, як: *вулиця Сім'ї Ханенків*, *вулиця Братів Малакових*, *вулиця Родини Бунге*.

Тим часом у § 50 (п. 2) чинного правопису закріплено таку нову норму: назви **титулів, посад, фаху тощо** у складі географічних назв треба писати з великої літери. Подаються такі приклади: *вулиця Академіка Заболотного*, *острови Королеви Шарлотти*, *мис Капітана Джеральда* [42, с. 77].

Згідно з цим положенням правильним буде таке написання: *вулиця Княгині Інгігерди*, *вулиця Академіка Єфремова*, *вулиця Професора Балінського*, *вулиця Архітектора Вишневського*, *вулиця Архітектора Вишневського*, *вулиця Генерала Алмазова*, *вулиця Гетьмана Павла Бута*, *вулиця Отамана Зеленого*, *вулиця Інженера Бородіна*, *вулиця Митрополита Андрея Шептицького*, *вулиця Отця Анатолія Жураковського*, *вулиця Патріарха Володимира Романюка* і ін.

Складно однозначно стверджувати, що подана у Правописі норма «*Так само з великої букви пишемо складники географічних назв, що називають титули, посади, фах тощо*» [42, с. 77] має включати й родинні назви, як-от: *сім'ї*, *братів*, *родини* тощо.

Насамкінець зауважимо, що цю правописну норму кожен може розцінювати по-своєму. Ми схилиємося до думки, що ширший погляд на усякий об'єкт є завжди продуктивніший. Тому й у родинних назвах краще прийняти написання початкової великої літери: *вулиця Родини Бунге*, *вулиця Сім'ї Ханенків*.

Крім того, така уніфікація убезпечить послуговувачів мови від орфографічних помилок.

Л. Юрса та Л. Гавриловська також звертають нашу увагу на порушення у відтворенні урбанонімів без називання ініціалів чи імен [44, с. 135]. Такий анормативний варіант утворення топонімів зауважуємо в таких прикладах: *вулиця Байрона, вулиця Кузнецова, вулиця Старицької-Черняхівської, вулиця Байди-Вишневецького, вулиця Академіка Івахненка, вулиця Професора Ейхельмана, вулиця Архітектора Кобелева, вулиця Генерала Кульчицького, вулиця Отамана Зеленого, вулиця Інженера Бородіна* й ін. Натомість, має бути: *вулиця Дж. Г. (Джорджа Гордона) Байрона, вулиця Л. (Людмили) Старицької-Черняхівської, Д. (Дмитра) Байди-Вишневецького* і т. ін.

Серед орфографічних особливостей написання годонімів згідно з правописом 2019 року є закінчення -и, що набувають іменники III відміни однини (варіативно): «Іменники на -ть після приголосного, а також слова кров, любóв, óсiнь, сiль, Русь, Білорúсь у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення -и» [41, с.100]. А тому вважаємо, що доречніше було би використання назву *проспект Соборности*, а не *проспект Соборності*.

Оскільки у проєкті правопису передбачена орфографічна варіантність написання слів грецького походження, «узвичаєних в українській мові з ф» [41, с. 125], тому топонім *вулиця Феофіла Яновського* може мати такий варіант, як: *вулиця Теофіла Яновського*. Аналогічну особливість мають антропоніми іншомовного походження, а саме: «У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою г [...] і шляхом імітації іншомовного [g]» [41, с. 124 - 125]. А тому можливі такі правописні варіанти: *вулиця Йоганна Вольфганга Гете* (а не *вулиця Йоганна Вольфганга Гете*), *вулиця Єжи Гедройця* (а не *вулиця Єжи Гедройця*), *вулиця Голди Меїр* (а не *вулиця Голди Меїр*), *вулиця Князів Гедиміновичів* (а не *вулиця Князів Гедиміновичів*), *провулок Князя Володимира Ольгердовича* (а не *провулок Князя Володимира Ольгердовича*).

Варто зауважити, що ортографічні помилки також подибуємо у творенні відапелятивних годонімів. Так топонім вулиця Млинна мав би називатися *вулиця Млинова* (Млинóвій — «стосується до млина; стосується до підприємств, що переробляють зерно на борошно» [21]). Суржикову назву зустрічаємо й у такому урбанонімі, як провулок Баштанський, що має бути або Баштанним, або Баштановим [24, с. 76]. Через недотримання норм українського правопису київський топонім провулок Вересковий має незрозумілу конотацію, позаяк *вѣреск* — це «пронизливий, різкий крик, виск; високий, пронизливий, неприємний звук (від тертя, скрипіння металевих, дерев'яних та інших предметів)» [5]. Очевидно, що утворений годонім пов'язаний не з вереском, а з вересом (*вѣрес* — це «вічнозелений низенький кущик родини вересових із дуже дрібним і численним листям та маленькими рожево-фіолетовими або білими квітками» [4]), а тому єдиною правильною формою слова буде *вересовий* [24, с. 149]. А нормативну назву подибуємо й у топонімі провулок Прополісний, що потребує заміни на провулок Прополісовий [25, с. 373].

Отже, деякі з нових топонімів Києва порушують ортографічні норми, передбачені «Українським правописом». Серед них нашу увагу привернули: аномативне використання великої літери, порушення правил відтворення ініціалів і власних імен, використання суржикових форм відапелятивних топонімів. Також вважаємо доречними зміни деяких назв київських вулиць, зважаючи на варіативні ортографічні норми правопису 2019 року, на ті форми, що є адаптованими до особливостей української мови.

2.2. Історико-мовознавчі особливості перейменування київських вулиць

Київський топонімікон, незважаючи на глобальні зміни, яких він зазнав з початку ХХ ст., зберігає свою унікальну рису — лексико-ландшафтний зв'язок із історією місцевості. Ренеїмінг географічних назв, що відбувається, починаючи з 2014 року, увиразнив декілька особливостей київського урбаністичного мовного середовища. Тому можемо сказати, що відновлені історичні назви вулиць і так побутували серед місцевого населення, позаяк вони є фактором, що свідчить про сформовану ландшафтну ідентичність. Так, до прикладу, до перейменування вулиці Миколи Гастелло на Бусовогірську кияни використовували назви місцевості Бусова гора, Буслівка, Бусовиця. Вони закріпилися в колективній пам'яті містян, попри історичні пертурбації, як вважає мовознавиця І. Железняк, із періоду індоєвропейської єдності, наголошуючи на тому, що принцип онімізації географічних термінів є давньою традицією і охоплює топоніміку найглибшого шару — індоєвропейської єдності. Лінгвістична природа онімів становить великий інтерес для дослідників, оскільки ця лексика увібрала багатомістові семантичні нашарування, що поставали в процесі мовного функціонування і з урахуванням народної етимології [14, с. 30]. Це походження топоніма, що зберігається з появою офіційного урбаноніма, акумулює те саме право певного етносу на ті землі, які він називає.

Годонім *Бусовогірська* формує в колективній пам'яті уявлення історично вмотивованого спадку, уможлиблює функціонування національної ідентичності. Натомість назва вулиці Миколи Гастелло не несе жодної інформації для людини, що пов'язана з місцевістю, яка номінована так, окрім закодованої радянської ідеологеми про самопожертву. Як наголошує філологиня С. Немировська: «Зміна назв географічних та міських об'єктів постає одним із значущих елементів конструювання національної ідентичності, формування історичної пам'яті та реалізації державної політики» [23, с. 116].

Примітно, що не утворено жодного годоніма, що мав би агресивно-зневажливе ставлення до українців і національних меншин, на противагу топонімам імперсько-радянської доби, які інколи могли виконувати ідеологічно каральну функцію (нагадування про національні провини українців перед радянськими людьми, демонстрація сили влади й могутности значимих для неї персоналій, викривлення історичних подій на користь штучної пропагандистської картини світу і ін.). Оскільки нам відомо, що психолінгвістика вивчає семантику асоціативного поля, то під час фіксації в мовному просторі певних топонімів, варто враховувати те несвідоме асоціативне поле, що виникає в людини, коли вона взаємодіє з географічними назвами. А тому таким важливим є процес ренеймінгу київських вулиць, аби позбутися негативного впливу, що стоїть за колонізаторськими годонімами. Наприклад, вулиця Михайла Бойчука раніше була названою на честь радянського діяча Васо Кіквідзе, що «командував Рівненським червоногвардійським загonom у боях проти Центральної Ради. Навесні 1918 року командував четвертою Червоною армією в Україні. Під час Першої світової війни відзначився організацією пограбувань місцевого населення та єврейськими погромами» [4]. У такий спосіб у киян довгий час підсвідомо формувалося відчуття провини за спроби проголосити свій уряд, розуміння постійної присутности каральника. Також колонізаторські топоніми є способом витіснити колонізованих, утвердити лише своє право на місце, що називається. Вони сприяють процесам накопичення ресурсів, позбавляючи володіння ними тих, кого ментально підкорюють. «Деякі колоніальні практики номінації систематично закріплюють і натуралізують расистські уявлення про корінне населення, аби виправдовувати засоби, якими його позбавляють власности» [48], — пишуть канадські науковці.

Також варто зазначити, що відбулася концептуалізація топонімів, оскільки «їхня характеристика супроводжується встановленням парадигматичних відношень нарівні міжконцептуальних зв'язків інваріанта понять і образів на ґрунті стійких смислів, пов'язаних значенням ототожнення (принаймні у колі текстової або дискурсної цілісності)» [15, с. 113]. Відтак можемо зауважити, що

більшість нових назв київських вулиць у своїй концептосфері реалізують такі семантичні наповнення: свобода (*вулиця Юрія Литвинського, провулок Василя Кука і ін.*), незалежність (*вулиця Левка Лук'яненка, площа Героїв УПА і ін.*), звитяжний дух (*площа Валерія Марченка, вулиця Юрія Поправки і ін.*), власний творчий і науковий потенціал (*вулиця Юрія Шевельова, вулиця Братів Зерових і ін.*), співдружність (*вулиця Ісмаїла Гаспринського, вулиця Латвійська*), толерантність (*вулиця Володимира Жаботинського, вулиця Голди Меїр і ін.*), цінність збереження історії та традицій (*вулиця Ділова, провулок Микільський і ін.*), національна гідність (*проспект Соборності, вулиця Героїв полку «Азов» і ін.*), зв'язок із світовою культурою та цінностями (*бульвар Вацлава Гавела, вулиця Кастуся Калиновського і ін.*) і ін.

Отже, ренеймінг київських вулиць пов'язаний із військовим вторгненням Росії в Україну, а тому його основним завданням стало відмежування від радянського й російського минулого, повернення власної історії та культури засобами номінації географічних об'єктів. Із цим пов'язані такі фактори: фіксація історичної тяглості в побутуванні певних урбанонімів, повернення нацією культурно-лінгвістичного права на ландшафт, що вона називає, відмежування від колоніальних впливів, створення нової семантичної концептосфери топонімів.

Висновки до розділу 2

Топоніми виконують як номінальну, так і концептуальну функцію. Остання полягає у створенні політично сприятливого для суспільства світогляду, що досягається шляхом кодування важливих подій та осіб у назвах вулиць засобами мови. В Україні таке перекодування відбулося в результаті процесу декомунізації та дерусифікації.

Починаючи з 2014 року, станом на лютий 2023 року, у Києві було перейменовано понад 400 топонімів. Класифікувавши їх, виокремлюємо дві групи мотивів, за якими відбувався ренеймінг: повернення історичних назв вулиць; комеморація з фіксацією на національно важливих подіях і персоналіях.

Деякі з нових топонімів можна віднести до анормативів, позаяк їхнє написання поза орфографічними правилами правопису української мови. Серед помилок: вживання великої літери, порушення правил відтворення ініціалів та особистих імен, використання суржикових форм.

Ренеймінг київських вулиць був пов'язаний з низкою завдань: актуалізація історичних зв'язків; підтримування антиколоніальної колективної пам'яті; створення нових семантичних кодів урбаністичного простору.

Весь корпус найменувань, який становить 453 одиниці доцільно розділити на такі тематичні групи: годоніми, що мають відантропонімне, відтопонімне, відетнонімне, відхрононімне та відапелятивне походження.

Найчастотнішою є група урбанонімів відантропонімного походження, яка містить 251 назву та становить 57,3% від усієї кількості перейменувань вулиць у столиці.

Другої за частотністю є група, яка містить годоніми, що мають відтопонімне походження. Вона становить 27.6% від усіх проведених змін назв вулиць, провулків, проспектів, площ тощо. Прикметним є номінації урбанонімів, що мають відетнонімне, відхрононімне та відапелятивне походження.

Українська нація моноетнічна (понад 70% — українці), але ми можемо спостерігати вулиці, названі на честь іноземних письменників, політичних і громадських діячів, військових (*бульвар Вацлава Гавела* (колишня назва — *бульвар Івана Лепсе*); *вулиця Джона Маккейна* (колишня назва — *вулиця Івана Кудрі*); *вулиця Джохара Дудаєва* (*Жуля Верна* (колишня назва — *бульвар Ромена Ролана*); *вулиця Байрона* (колишня назва — *вулиця Одоєвського*); *вулиця Йоганна Вольфганга Гете* (колишня назва — *вулиця Карла Маркса*); *вулиця Єжи Гедройця* (колишня назва — *вулиця Тверська*); *вулиця Франциска Скорини* (колишня назва — *вулиця Брестська* та ін.).

З семіотичної перспективи, можна сказати, що топоніми, зокрема годоніми, є способом вираження просторової інформації, що відображає політичний, соціальний та культурний клімат. А люди, що послуговуються власними назвами, є посередниками певного концепту.

Отже, зміна, повернення історичних або місцевих назв є суттєвим фактором у відродженні історичної пам'яті народу. І в цьому контексті особливо важливим є перейменування вулиць Києва як столиці нашої країни.

ВИСНОВКИ

Соціальні структури, що відображають контури та координати політичної, функціональної й епістемологічної ідентичности, побутують в мові за допомогою лексичної номінації. Різні світоглядні структури набувають свого відображення в мові, зокрема в топонімії, позаяк вона репрезентує зафіксоване ставлення певної групи людей до самих себе і до інших.

Топоніми можна назвати універсальним засобом збереження інформації про етнос, який із різних політично-історичних причин, уже не здатен розповісти про себе. Оскільки географічні назви мають здатність переходити від завойованих носіїв мови до їхніх завойовників, фіксуючи історію, традиції, світоглядні позиції, уявлення про себе та інших, приходимо до думки, що дефініція топонімів розвивається не лише в лінгвістичному, а й у соціокультурному, історичному та політичному напрямках.

У роботі було здійснено теоретичне дослідження теми топоніміки та топонімів, оскільки від цього залежить повноцінне розуміння досліджуваного явища й мовних одиниць та подальша успішність застосування цих знань на практиці. Тому можемо зробити висновки, що в лінгвістиці топоніми визначають як назви об'єктів ландшафту та класифікуються на типи відповідно до того, що саме вони номінують. Також їх можна систематизувати за такими критеріями: територіальний, хронологічний, етимологічний, культурологічний, історико-лексикологічний.

Згідно з поставленими завданням було розглянуто наявні в сучасному мовознавстві напрями дослідження топонімійних одиниць, зокрема соціолінгвістичний і концептуальний, оскільки географічні назви містять у своїй основі закодовані характеристики сприйняття людиною дійсности, що здійснюється за допомогою засобів мови.

Лексика фіксує явища позамовного світу та формує їхню концептуалізацію у свідомості носіїв мови, які послуговуються топонімами.

Побутування комеморативних топонімів переформатовує міський простір на віртуально закодований, що є фундаментом для узаконення ідейних соціально-політичних концептів, витворюючи певну картину світу в географічному просторі.

Урбаноніми є водночас матеріалом для фіксації в колективній пам'яті нової інформації, потрактування якої залежать від політичних режимів, що послуговуються історією для утвердження влади. У такий спосіб минуле, про яке «говорить» міський простір, здатне сформувати різні ідентичності.

Перехід українського соціуму до постколоніальної свідомості представлений змінами в мовному ландшафті, відмовою від колоніальної урбаністики шляхом реалізації процесів декомунізації та дерусифікації. Поштовхом для впровадження україноцентричних комеморативних процесів стало вторгнення військ Російської Федерації в Україну в 2014 році. А тому ренеймінг став засобом відмежування українського суспільства від впливів колоніальної свідомості імперсько-радянської епохи.

У київському міському просторі за період 2014 — березень 2023 року було перейменовано **453** назви вулиць. Систематизувавши їх, можемо прийти до таких висновків: урбаноніми надаються до класифікації таких основних груп:

- відантропонімного походження (*вулиця Жуля Верна (колишня назва — бульвар Ромена Ролана); бульвар Івана Котляревського (колишня назва — бульвар Праці); вулиця Василя Стефаника (колишня назва — вулиця Гаршина); вулиця Павла Чубинського (колишня назва — вулиця Крупської); вулиця Пантелеймона Куліша (колишня назва — вулиця Челябінська); вулиця Сергія Параджанова (колишня назва — вулиця Шаумяна)* та ін.);
- відтопонімного походження (*вулиця Дністерська (колишня назва — вулиця Двінська); вулиця Тетерівська (колишня назва — вулиця*

Іртишська); площа *Либідська* (колишня назва — площа *Держинського*); вулиця *СадовоБотанічна* (колишня назва — вулиця *Тимірязєвська*); вулиця *ПарковоСирецька* (колишня назва — вулиця *Тимофія Шамрила*) та ін.);

- відетнонімного походження (вулиця *Гуцульська* (колишня назва — вулиця *Карла Маркса*); вулиця *Улицька* (колишня назва — вулиця *Івана Улітіна*); провулок *Бойківський* (колишня назва — провулок *Тагільський*); провулок *Караїмський* (колишня назва — провулок *Донський*); провулок *Фінський* [повернення історичної назви] (колишня назва — провулок *Карельський*) та ін.);
- відхрононімного походження (вулиця *Братства тарасівців* (колишня назва — вулиця *Декабристів*); вулиця *Героїв Маріуполя* (колишня назва — вулиця *Маршала Якубовського*); вулиця *Героїв полку «Азов»* (колишня назва — вулиця *Маршала Малиновського*); вулиця *Гетьманська* (колишня назва — вулиця *Майкопська*); вулиця *Українських повстанців* (колишня назва — вулиця *Героїв війни*) та ін.);
- відапелятивного походження (вулиця *Дачна* [повернення історичної назви] (колишня назва — вулиця *Бориса Гаріна*); вулиця *Млинна* (колишня назва — вулиця *Воровського*); вулиця *Хвойна* (колишня назва — вулиця *Комінтерну*); провулок *Баштанський* (колишня назва — провулок *Лермонтова 2й*); провулок *Дубовий* (колишня назва — провулок *Генерала Доватора*) та ін.).

Найпродуктивнішими є дві групи годонімів — відантропонімного походження та відтопонімного походження, позаяк їх найбільше подибуємо серед перейменованих.

Побутування у київському топоніміконі численних географічних назв, що мають відантропонімне та відтопонімне походження, є способом закріплення історичної спадкоємності на територію, яку заселяють українці, повернення

культурних і мовних прав на названі ландшафти, відтворення націоцентричної картини світу, що досягається шляхом зосередження уваги на власному культурному та науковому потенціалі. Водночас відбувається створення нової семантичної концептосфери, яка дистанціюється від колоніальних впливів. У такий спосіб ми окреслили шлях, яким відбувається відмежування від радянського та російського минулого і водночас повернення права на власну історію та культуру через номінацію географічних об'єктів.

Зауважено, що деякі з нових топонімів Києва вжито з порушенням орфографічних норм, закріплених «Українським правописом» 2019 року. Серед них ми звернули увагу на хибне вживання великої літери, порушення правила відтворення ініціалів, анормативне послуговування суржиковими формами. А також запримітили, що певні географічні назви мають варіативне написання, деклароване проєктом «Українського правопису» 2019 року.

Отже, зважаючи на окреслені аспекти дослідження, можемо стверджувати, що назви перейменованих київських вулиць мають широкий мовний потенціал для подальших досліджень. Також вважаємо, що поставлена мета та завдання дипломної роботи були успішно досягнуті, а опрацьований практично матеріал цілком здатен мати наукову цінність при подальших досліджень ренеймінгу топонімів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. Походження географічних найменувань. Суми: Собор, 2001. 4-5 с.
2. Вакулишин С. Топонімія Києва ХХ ст.: довідник. Київ: Центр ДЗК, 2014. 258 с.
3. Венжинович Н. Про лінгвокультурологічну та етнопсихологічну специфіку ідіоматики. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16625/1/%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%96%D0%98%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A7_%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96_2006.doc (дата звернення: 12.03.2023).
4. Верес. Словник української мови: у 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=7458&page=276> (дата звернення: 12.03.2023).
5. Вереск. Словник української мови: у 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=7460&page=276> (дата звернення: 12.03.2023).
6. Вишневський В. Малі річки Києва. Київ: «Інтерпрес ЛТД», 2013. 84 с.
7. Віталій Кличко: Київрада дерусифікувала ще 31 вулицю столиці. Зокрема, перейменувала проспект та площу Перемоги. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_kivrada_derusifikuvala_sche_31_vu_litsyu_stolitsi_zokrema_pereymenuvala_prospekt_ta_ploschu_peremogi/ (дата звернення: 20.02.2023).
8. Віталій Кличко: Київрада дерусифікувала ще 32 вулиці столиці. Зокрема, перейменувала бульвар Дружби Народів. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_kivrada_derusifikuvala_sche_32_vu

[litsi stolitsi zokrema pereymenuvala bulvar druzhbi narodiv/](#) (дата звернення: 20.02.2023).

9. Водотика С., Савенок Л. Міський простір, декомунізація і проблеми історичної пам'яті. *Місто: історія, культура, суспільство: журнал урбаністичних студій*, 2017. Вип. 1. С. 119 – 133. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks2017112> (дата звернення: 01.03.2023).
10. Врублевська Т. Концепт «Поділля» у мові творів М. Стельмаха: дис... канд. філ. наук : 10.02.01 / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського Міністерства освіти і науки України, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2018. 55 с.
11. Гнатюк О. Урбаноніми міст України як маркер територіальної ідентичності населення. *Часопис соціально-економічної географії: журнал*, 2013. Вип. 15. С. 144 – 147.
12. Дрогушевська, І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України. *Проблеми безперервної географічної освіти та картографії: журнал*, 2017. Вип. 26. С. 22 – 27.
13. Жайворонок В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. *Мовознавство: науково-теоретичний журнал*. 2004. № 5-6. С. 23 - 35.
14. Желізняк І. Київський топонімікон / Відп. ред. В. П. Шульгач. Київ: Видавничий дім «Кий», 2013. 30 с.
15. Кононенко В. Мова у контексті культури: монографія. Київ — Івано-Франківськ: Видавництво «Плай» ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. 113 с.
16. Кочерган М. Загальне мовознавство: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Академія, 2006. 148с.
17. Куранова С. Основи психолінгвістики: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 106-107 с.
18. Лучик В. Етимологічний словник топонімів України / ред. В. Г. Скляренко. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 12 с.

19. Малес Л. Декомунізація столиці: зміни урбанонімії (методи, перші результати). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи: науковий журнал*, 2015. Вип. 36. С. 62 – 67.
20. Мацюк Г. Лінгвістичний ландшафт України як взаємодія мови та ідеології: минуле і сьогодення. *Мова і суспільство: соціолінгвістичний збірник*, 2017. Вип. 8. С. 64 – 82.
21. Млиновий. Словник української мови: у 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=51841&page=1649> (дата звернення: 12. 03. 2023).
22. Музя Є. Топонімічна лексика та методи її лінгвістичного вивчення. *Записки з романо-германської філології: збірник наукових статей*, 2019. Вип. 43 (2). С. 214-221.
23. Немировська С. Перейменування вулиць м. Чернігова у світлі соціолінгвістики. *Мова: класичне — модерне — постмодерне: науковий рецензований журнал*, 2020. Вип. 6. С. 115 – 127.
24. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / уклад.: М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. Т. 1. 76 с., 149 с.
25. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / уклад.: М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2003. Т. 2. 373 с.
26. Перелік вулиць у місті Києві, які перейменовані протягом 2014 – 2022 років: брошура. URL: <http://surl.li/eexhn> (дата звернення: 20.02.2023).
27. Пішли у забуття: повний перелік вулиць Києва, перейменованих з 2014 року. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/76621/> (дата звернення: 20.02.2023).
28. Плотнікова І. Прогулянки старим Подолом: збірник історичних нарисів. Київ: Видавничий дім «Кий», 2003. 264 с.
29. Пономаренко В. Етніміка сучасних європейських мов і проблема національних стереотипів. *Мовознавство: наук.-теор. журнал*, 2018. Вип. 6 (13). С. 11 – 19.

30. Пономарів О. Стилiстика сучасної української мови: пiдручник. Тернопiль: «Навчальна книга — Богдан», 2000. 248с.
31. Протокол засiдань робочої групи з опрацювання пропозицiй та формування перелiку об'єктiв мiського пiдпорядкування, назви яких пов'язанi з російською Федерацiєю та/або її союзниками (сателiтами) вiд 20.12.2022. Мiсце проведення: Київська мiська рада, м. Київ, вул. Хрещатик, 36. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/protokol_5_4.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
32. Протокол засiдань робочої групи з опрацювання пропозицiй та формування перелiку об'єктiв мiського пiдпорядкування, назви яких пов'язанi з російською Федерацiєю та/або її союзниками (сателiтами) вiд 17.10.2022. Мiсце проведення: Київська мiська рада, м. Київ, вул. Хрещатик, 36. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/protokol_4_4.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
33. Протокол засiдань робочої групи з опрацювання пропозицiй та формування перелiку об'єктiв мiського пiдпорядкування, назви яких пов'язанi з російською Федерацiєю та/або її союзниками (сателiтами) вiд 05.08.2022. Мiсце проведення: Київська мiська рада, м. Київ, вул. Хрещатик, 36. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/protokol_metro.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
34. Протокол засiдань робочої групи з опрацювання пропозицiй та формування перелiку об'єктiв мiського пiдпорядкування, назви яких пов'язанi з російською Федерацiєю та/або її союзниками (сателiтами) вiд 26.06.2022 – 28.06.2022. Мiсце проведення: Київська мiська рада, м. Київ, вул. Хрещатик, 36. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/protokol_2_7.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
35. Протокол засiдань робочої групи з опрацювання пропозицiй та формування перелiку об'єктiв мiського пiдпорядкування, назви яких пов'язанi з російською Федерацiєю та/або її союзниками (сателiтами) вiд 27.05.2022 – 04.02.2022. Мiсце проведення: Київська мiська рада, м. Київ, вул. Хрещатик,

36. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/protokol_rg_pereymenuvannya.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
36. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 265 с.
37. Титаренко А. Місце урбанонімів в ономастичному просторі. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць*, 2012. Вип. 12. С. 235 – 238.
38. Торчинський М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.
39. У Києві перейменували ще 16 міських об'єктів, назви яких пов'язані з Російською Федерацією та її сателітами. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/ukyyevi-pereymenuvaly-shche-16-miskyh-obyektiv-nazvy-yakyh-povyazani-z-rosiyskoyu> (дата звернення: 24.03.2023).
40. Удовенко Л. Урбаноніми антропонімного походження на мапі сучасного Харкова. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки: науковий журнал*, 2020. Вип. 30. С. 94 – 107.
41. Українська мова: енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. рада.: В. М. Русанівський (голова) та ін.; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 437 - 438с., 690 с.
42. Український правопис: довідкове видання/ НАН України. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с., 77 с.
43. Фернос Ю. Вплив процесів декомунізації на систему урбанонімів м. Умані. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Філологічні науки: науковий журнал*, 2018. Вип. 2 (16). С. 299 – 304.
44. Чому Кіквідзе стала Бойчука, Тельмана — Німецькою. Про що говорять старі назви київських вулиць. URL: <https://bigkyiv.com.ua/chomu-kikvidze-stala-bojchuka-telmana-nimeczkoyu-pro-shho-govoryat-stari-nazvy-kyyivskyh-vulycz/> (дата звернення: 13.03.2023).

- 45.Юрса Л., Гавриловська Л. Урбаноніми міста Львова посттоталітарної доби крізь призму еколінгвістики. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: збірник наукових праць*, 2021. Вип. 15. С. 130 – 136.
- 46.Azaryahu Maoz. German reunification and the politics of street names: the case of East Berlin. *Political Geography: peer-reviewed academic journal*, 1997 Vol. 16. Pp. 479-493.
- 47.Azaryahu Maoz. The power of commemorative street names. *Environment and Planning D: Society and Space: peer-reviewed journal*, 1996. Vol. 14. Pp. 311-330.
- 48.Helleland Botolv. Place Names and Identities. *Oslo Studies in Language: peer-reviewed, open access journal*, 2012. Vol. 4 (2). Pp. 95-116.
- 49.Karsgaard Carrie, MacDonald Maggie, Hockenull Michael. Rename and resist settler colonialism: Land acknowledgments and Twitter's toponymic politics. *First Monday: peer-reviewed journals*, 2021. Vol. 26 (2). URL: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/11454/10061> (дата звернення: 14.03.2023).
- 50.Комараа Ujang, Sobarnab Cece, Gunardic Gugun, Sya Ahman. A linguistic study of toponymy and environmental identity in Sundanese ethnic. URL: https://www.ijicc.net/images/vol8iss3/8325_Komara_2019_E_R.pdf (дата звернення: 26.02.2023) Pp. 401-402
- 51.Кoopman Adrian. The post-colonial identity of Durban. *Oslo Studies in Language: peer-reviewed, open access journal*, 2012. Vol. 4 (2). Pp. 133 – 159.
- 52.Philip Riley. Language, culture and Identity: an ethnolinguistic perspective. London: Continuum. 2007, 265 p.
- 53.Pinchevski Amit, Torgovnik Efraim. Signifying passages: the signs of change in Israeli street names. *Media, Culture & Society: peer-reviewed journal*, 2002.Vol. 24 (3). Pp. 299-451.
- 54.Stewart, George R. Names on the globe. New York: Oxford University Press, 1975. 85-88 p.

55. Tichelaar Tjeerd. Toponymy and language. URL: https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/ungegn/docs/_data_icacourses/_HtmlModules/_Documents/D09/documents/D09-01_Tichelaar.pdf (дата звернення: 22.02.2023) 4 p.
56. Toponymy. *Encyclopædia Britannica*: online encyclopaedia. URL: <https://www.britannica.com/science/toponymy> (дата звернення: 20.02.2023).
57. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.